№ 31. ВТОРНИКЪ, 19 АПРѢЛЯ. 1860. WTOREK, 19 KWIETNIA.

СТО ПЕРВЫЙ ГОДЪ СУЩЕСТВОВАНІЯ. SETNY PIERWSZY ROK ISTNIENIA.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ

KURYER WILEŃSKI

ОФФИЦІАЛЬНАЯ ГАЗЕТА.

GAZETA URZĘDOWA.

„ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ" выходитъ по ВТОРНИКАМЪ и ПЯТНИЦАМЪ. Условія подписки: Цѣна за годъ 10 р., съ пересылкою 12 р.; за полъ года 5 р., съ пересылкою 6 р.; за четверть года 2 р. 50 к., съ пересылкою 3 р.; за 1 мѣсяцъ 84 к.— За объявленія платится за строку 17 к. сер.

Кантора редакціи въ Вильнѣ, на Дворцовой улицѣ, въ Гимназіальномъ домѣ.

„KURYER WILENSKI" wychodzi co WTORÉK i PIĄTEK. Cena roczna r. sr. 10, z przesyłką 12 rub.; półroczna 5 rub., z przesyłką 6; kwartalna 2 r. 50 k, z przesyłką 3 r.; miesięczna 84 kop.— Za ogłoszenia płaci się za każdy wiersz po kop. sr. 17.

Bióro redakcyi w Wilnie, przy ulicy Biskupiéj (Dworcowéj), w murach po-uniwersyteckich.

Содержаніе: *Внутреннія извѣстія:* Перемѣны въ службѣ чиновниковъ.— Объ управленіи училищами Вилен. учеб. округа.— Отъ министерства финансовъ.— Вильно.

Иностранныя извѣстія: Общее обозрѣніе. — Италія.—Франція.—Англія.—Австрія.—Пруссія.— Сербія.— Телеграфныя депеши.

Литературный отдѣлъ: Вильно. — Выдержки изъ газетъ и журналовъ.— Письма: изъ Ковна и изъ Кракова.—Виленскій дневникъ.— Объявленія.

ВНУТРЕННІЯ ИЗВѢСТІЯ.

Ст.-Петербургъ, 12 апрѣля.

— Высочайшимъ приказомъ, по министерству внутреннихъ дѣлъ, 3 апрѣля, назначены: Подольскій гражданскій губернаторъ, дѣйствительный статскій совѣтникъ *Пфелеръ*—Вологодскимъ гражданскимъ губернаторомъ; Волынскій вице-губернаторъ, статскій совѣтникъ *Браунгивейгъ*—исправляющимъ должность Подольскаго гражданскаго губернатора; чиновникъ особыхъ порученій при Кіевскомъ военномъ губернаторѣ, Подольскомъ и Волынскомъ генералъ-губернаторѣ, надворный совѣтникъ *Гессе*—исправляющимъ должность Волынскаго вице-губернатора.

— Тѣмъ же приказомъ, Государь Императоръ объявилъ Монаршее благоволеніе начальнику Ковенской губерніи, за успѣшное поступленіе податей въ 1859 году по ввѣренной ему губерніи.

— Приказомъ министра финансовъ, 31 марта, утверждены въ должностяхъ: исправляющіе должности: контролера пробъ въ Кіевской окружной пробирной палаткѣ, титулярный совѣтникъ *Бекъ*, пробирeровъ въ мѣстныхъ пробирныхъ палаткахъ: Гродненской—коллежскій регистраторъ *Балабановъ* и Минской коллежскій регистраторъ *Богомоловъ;* назначены: пакгаузный надзиратель Новомѣстской таможни коллежскій секретарь *Савицкій*, помощникомъ управляющаго тою же таможнею; канцелярскіе чиновники: канцеляріи начальника Юрборгскаго таможеннаго округа губернскій секретарь *Шикеръ*, помощникомъ управляющаго Кретингенскою таможнею и коллежскій регистраторъ *Лопато*, вагстемпельмейстеромъ Полангенской таможни; таможенъ: Таурогенской, губернскій секретарь *Прекеръ* и Новомѣстской губернскій секретарь *Березинскій*, пакгаузными надзирателями: первый Новомѣстской, а послѣдній Горждовской таможенъ.

— Высочайшимъ приказомъ, по военному вѣдомству, 7-го апрѣля, увольняется отъ службы по домашнимъ обстоятельствамъ Дисненскій городничій, состоящій по армейской кавалеріи, подполковникъ *Васильевъ 11-й*, полковникомъ, съ мундиромъ и съ пенсіономъ полнаго оклада.

—

— Государь Императоръ, по всеподданнѣйшему докладу г. министра народнаго просвѣщенія удостоивъ благосклонно принять поднесенную Его Величеству османскую хрестоматію, „Мунтахабатъ", составленную профессоромъ санктпетербургскаго университета, статскимъ совѣтникомъ *Мухлинскимъ*, Всемилостивѣйше соизволилъ пожаловать ему брильянтовый перстень съ рубиномъ.

— Государь Императоръ, по положенію главнаго правленія училищъ, въ 22-й день февраля сего года, Высочайше повелѣть соизволилъ: 1) „Должности смотрителей приходскихъ училищъ въ губерніяхъ: Виленской, Гродненской, Минской и Ковенской, составляющихъ Виленскій учебный округъ, упразднить, примѣнивъ къ остающемуся, по сему случаю, за штатомъ, смотрителю приходскихъ училищъ Ковенской губерніи, правила, существующія относительно чиновниковъ, остающихся за штатомъ. 2) Образовать въ Виленскомъ учебномъ округѣ, для управленія казенными училищами и для надзора какъ за сими училищами, такъ и за частными учебными заведеніями, по числу гимназій, *тринадцать дирекцій училищъ*, причисливъ къ вѣдомству ихъ учебныя заведенія по уѣздамъ, слѣдующимъ порядкомъ: къ *Виленской дирекціи*—Виленскій, Трокскій, Лидскій и Ошмянскій уѣзды; къ *Свенцянской*—Свенцянскій, Вилейскій и Дисненскій; къ *Гродненской*—Гродненскій, Волковыскій, Сокольскій и Слонимскій; къ *Бѣлостокской*—Бѣльскій, Брестскій, Кобринскій и Пружанскій; къ *Минской*—Минскій, Борисовскій; къ *Мозырской*—Мо-

Treść. *Wiadomości krajowe*: Zmiany w składzie urzędników.—O zarządzie szkół okręgu naukowego Wileńskiego. — Od ministerjum skarbu.— Wilno.

Wiadomości zagraniczne: Pogląd ogólny.— Włochy.—Francja.— Anglja.—Austrja.— Prusy. Serbja.— Depesze telegraficzne.

Dział literacki: Wilno. — Przegląd pism czasowych. — Listy: z Kowna i z Krakowa. — Dziennik Wileński.— Ogłoszenia.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

St.-Petersburg, 12 kwietnia.

Przez najwyższy rozkaz dzienny, w wydziale ministerstwa spraw wewnętrznych, 3 kwietnia, zostali mianowani: Podolski gubernator cywilny, rzeczywisty radzca stanu *Pfeler*—Wołogodzkim gubernatorem cywilnym; Wołyński wice-gubernator, radzca stanu *Braunszwejg*— pełniącym obowiązek Podolskiego gubernatora cywilnego; urzędnik do szczególnych poleceń przy Kijowskim wojennym gubernatorze, Podolskim i Wołyńskim jenerał-gubernatorze, radzca dworu *Hesse*—pełniącym obowiązek Wołyńskiego wice-gubernatora.

— Przez tenże rozkaz dzienny, Jego Cesarska Mość oświadczył Monarsze zadowolenie naczelnikowi gubernji Kowieńskiéj, za skuteczne wpłynienie podatków w roku 1859 w powierzonéj mu gubernji.

— Przez rozkaz dzienny ministerstwa skarbu, 31 marca, zostali utwierdzeni na posadach: sprawujący obowiązki kontrolera prób w Kijowskim zarządzie probierczym, radzca honorowy *Bek*, probmistrzów w miejscowych zarządach probierczych: Grodzieńskim—regestr. koll. *Bałabanow* i Mińskim — regestrator kollegjalny *Bohomołów*; naznaczeni: dozórca pakhauzowy Nowomiejskiéj komory celnéj, sekretarz kollegjalny *Sawicki*, pomocnikiem zarządzającego tameczną komorą celną; urzędnicy kancellaryjni: kancellarji naczelnika Jurborgskiego okręgu celnego, sekretarz gubernjalny *Szykier*, pomocnikiem zarządzającego Kretyngską komorą celną i regestrator kollegjalny *Łopato*, wagsztenpelmistrzem Połągskiéj komory celnéj; komor celnych: Taurogieńskiéj sekretarz gubernialny *Prekier* i Nowomiejskiéj sekretarz gubernjalny *Bereziński*, nadzorcami pakhauzowymi: pierwszy Nowomiejskiéj, a ostatni Gorzdowskiéj komory celnéj.

Przez Najwyższy rozkaz dzienny, w wydziale wojennym, 7-go kwietnia, uwolniony został od służby, dla domowych okoliczności, horodniczy Dziśnieński, liczący się w jeździe armii podpołkownik *Wasiljew 11-y*, w stopniu półkownika, z mundurem i całkowitą pensją.

—

Cesarz Jego Mość, po najpoddanniejszém przełożeniu p. ministra narodowego oświecenia, zaszczyciwszy łaskawém przyjęciem ofiarowanych Jego Cesarskiej Mości wypisów osmańskich: «Muntachabat», ułożonych przez professora uniwersytetu St.-Petersburskiego, radzcę stanu *Muchlinskiego*, Najłaskawiéj raczył udarować go pierścieniem brylantowym z rubinem.

— Cesarz Jego Mość, stosownie do postanowienia głównego rządu szkół, 22-go lutego ter. roku, Najwyżéj rozkazać raczył: 1) «Posady dozorców szkół parafjalnych w gubernjach: Wileńskiéj, Grodzieńskiéj, Mińskiej i Kowieńskiéj, składających Wileński okręg naukowy, zwinąć, zastosowawszy do spadłego tym sposobem z etatu dozórcy szkół parafjalnych gubernji Kowieńskiéj prawidła, istniejące względem urzędników za etatem zostających. 2) Urządzić w Wileńskim okręgu naukowym, dla zarządzania szkołami skarbowemi i dla dozoru tak nad temi szkołami, jako i nad prywatnemi zakładami naukowemi, stosownie do liczby gimnazij, *trzynaście dyrekcij szkół*, zaliczywszy do ich zarządu zakłady naukowe w powiatach, w porządku następującym: do *Dyrekcij Wileńskiéj*—powiaty Wileński, Trocki, Lidzki i Oszmiański; do *Święciańskiéj*—Święciański, Wilejski i Dziśnieński; do *Grodzieńskiéj* — Grodzieński, Wołkowyski, Sokolski i Słonimski; do *Białostockiéj*—Bielski, Brzeski, Kobryński i Prużański; do *Mińskiéj*—Miński, Borysowski i Ihumeński; do *Słuckiéj*—Słucki i Bobrujski; do *Mozyrskiéj*—Mozyrski

ВИЛЬНО.

(Окончаніе).

Во второмъ дѣйствіи мы знакомимся съ героинею, отъ которой зависитъ счастіе Юзефа; въ ея рукахъ судьба человѣка, летѣвшаго на родину въ объятія друзей и знакомыхъ, летѣвшаго къ своей Аннѣ, образъ которой онъ 6 лѣтъ лелѣялъ въ своемъ изгнаніи. Общество собравшееся у Генриха остановило порывы сердечныхъ изліяній; полковникъ навелъ сомнѣніе на счетъ брака съ Анной. Посмотримъ теперь, что такое этотъ благоразумный ангелъ? Похожа ли она на тѣхъ героинь драмъ и комедій, которыхъ насъ пріучила встрѣчать романтическая школа, возвысившая женщину до идеала. При имени каждой героини у насъ невольно рождается понятіе добра, самоотверженія и любви. Всѣ эти качества конечно должны украшать женщину; но чѣмъ должна быть женщина и, чѣмъ она часто бываетъ, это двѣ вещи различныя. Болѣзнь изображенная авторомъ комедіи, задѣла и прекрасную половину рода человѣческаго. Уроки чадолюбивыхъ родителей развили меркантильный взглядъ на жизнь и между тѣми, отъ которыхъ по видимому вѣетъ прохладой жизни. Но приблизьтесь къ этому освѣжительному источнику,—и часто на днѣ вашего идеала найдете крупными буквами написанный—балъ, побѣдоносная колесница, запряженная десяткомъ поклонниковъ и портретъ изтерзаннаго жизненными радостями обладателя многихъ ревизскихъ душъ, или ларчика съ золотомъ и серебромъ. Подобное явленіе конечно не утѣшительно и камнемъ падаетъ на душу, но зачѣмъ обманывать себя;—и почему не выставить его на судъ человѣчества. Къ сожалѣнію въ нашъ вѣкъ такъ мало идеаловъ красоты и добра; современное направленіе требуетъ анализа, не по указаніямъ реторика, а согласно съ дѣйствительностью. Авторъ представляетъ намъ Анну такою, какою должна быть дочь полковника Кароля руководившаго ея воспитаніемъ; такою, какою желаетъ ее видѣть большая часть окружающихъ знакомыхъ и друзей. Да и можетъ ли она быть иною; изъ какихъ элементовъ могутъ у нея выработаться высшіе взгляды на жизнь, если ей съ дѣтства твердятъ, на иностранныхъ языкахъ, только о формахъ жизни; когда образованіемъ ея руководятъ люди, не имѣющіе объ немъ понятія. Когда внѣшность и мишурныя блестки составляютъ пищу ея повседневныхъ впечатлѣній, — а разныя привозныя мадамы, ради хорошаго содержанія, кончаютъ образованіе дѣвицъ, радующихъ сердце родителей успѣхами въ свѣтѣ. А наши женскіе пансіоны? Боже! Надо слишкомъ много ума и воли въ дѣвушкѣ, чтобы устоять противъ заразительной болѣзни и сохранить чистоту сердца...... Зритель знакомится съ Анною одѣтою на балъ къ графу и выслушиваетъ монологъ о портняжномъ искусствѣ, упрекъ папашѣ, за платья сшитыя кіевскими швеями, а не Томазини въ Одессѣ. Покуда въ этомъ состоитъ все ея горе и несчастье; въ минуту этихъ самосозерцаній, является Юзефъ. Она встрѣчаетъ его съ радостной улыбкой и пожалуй, если хотите, съ удовольствіемъ—такъ что зритель, по окончаніи разговора любовниковъ, не сомнѣвается въ чистотѣ ихъ намѣреній. Когда всѣ готовятся ѣхать на балъ, является Муховскій—англоманъ, влюбленный въ Анну. Личность этаго молодаго человѣка, въ высшей степени занимательна;—въ ней какъ въ зеркалѣ отразилась та жалкая часть молодаго поколѣнія, которая недостатокъ ума и образованія, замѣняетъ затверженными манерами. Безъ понятій и убѣжденій, сильные деньгами, они самоувѣренны. Ничтожество ихъ считаютъ странностями; обезьянство — знаніемъ свѣтскихъ приличій. Личности эти тѣмъ отвратительнѣе, что къ чести новаго поколѣнія, они могутъ считаться исключеніями. Но къ безчестью общества, сильная духомъ, энергическая, богатая стремленіями и надеждами молодежъ наша не выработала себѣ положенія въ свѣтѣ; и личности подобныя Муховскимъ, увѣшанные цѣпочками и лорнетами, съ готовой фразой на устахъ, корифействуютъ въ нашихъ не взыскательныхъ гостинныхъ; спокойно сыплютъ вздоръ на Французскій или Англійскій манеръ,—и нетолько имъ не противурѣчатъ, но находятъ, что это trés comme il-faut. Сынъ продавца воловъ, вѣрный принятой роли, является объявить важную новость;—но какъ англоманъ, бьется объ закладъ, что никто не отгадаетъ; не знаемъ какъ долго бы онъ мучилъ общество своимъ англоманствомъ, если бы вошедшій Генрихъ, не объявилъ, что бала не будетъ.... Общее удивленіе, которое разрѣшаетъ Муховскій тѣмъ, что прислуга графа забыла въ деревнѣ полную ливрею; и слѣдовательно графъ, какъ порядочный человѣкъ, знающій условія этикета, не рѣшается принимать порядочное общество въ полуливреѣ; но чтобы не потерять вечера, все общество рѣшило, собраться у полковника, — который идетъ съ Юзефомъ приготовляться къ принятію гостей, а Муховскій переодѣваться. Анна желая знать отношенія къ ней Юзефа, искустно вытягиваетъ Генриха на откровенность.—Сцена нѣсколько длинна, сначала живая, потомъ утомительная. Генрихъ воображая, что воскреситъ въ Аннѣ весь пылъ любви къ Юзефу, неожидалъ что всѣ его тонкости осмѣяны и и приписаны недальновидности мужчинъ. Во всякомъ случаѣ Юзефа можно любить; но что скажутъ папенька, тетенька, если онъ бѣденъ....ну, а если богатъ?... послѣ этихъ быть или небыть, она рѣшаетъ, на всякій случай, держать его при себѣ, до тѣхъ поръ конечно, пока неузнаетъ богатъ онъ, или нѣтъ. Такъ разсуждаетъ 23 лѣтняя дѣвица. Все это поселяетъ отвращеніе, все кажется такъ не правдоподобно, такъ не согласно съ понятіями о женщинѣ, что мы готовы обвинить автора въ пристрастіи, въ незнаніи женскаго сердца.... но вспомнимъ, что авторъ взялъ на себя трудъ изобразить только больную часть современнаго общества, имѣющую своихъ представителей въ обоихъ полахъ.

Третье дѣйствіе начинается разсужденіями почтеннаго полковника, недовольнаго дочерью за расположеніе къ Юзефу, холодность къ Муховскому, вмѣшательство Генриха, за которымъ онъ посылаетъ для объясненія. Потомъ входитъ дочь и здѣсь то развиваетъ пол-

зырскій и Рѣчицкій; къ *Пинской*—Пинскій; къ *Новогрудской*—Новогрудскій; къ *Ковенской*—Ковенскій и Вилкомірскій; къ *Кейданской*—Россіенскій; къ *Шавельской*—Шавельскій и Тельшевскій и къ *Поневѣжской* Поневѣжскій иНовоалександровскій. 3) Тѣмъ директорамъ гимназій, которые не получаютъ въ настоящее время разъѣздныхъ денегъ, назначить таковыя въ слѣдующемъ размѣрѣ: директорамъ гимназій: Свенцянской, Бѣлостокской, Шавельской и Поневѣжской по 250 р., Слуцкой и Мозырской по 200 р., Пинской и Новогрудской по 100 руб. каждому, а Кейданской—150 р., всего 1,750 р. въ годъ, съ отнесеніемъ сего расхода на счетъ суммы, которая отпускалась на жалованье, квартирныя и разъѣздныя деньги смотрителямъ приходскихъ училищъ губерній, составляющихъ Виленскій учебный округъ и 4) На директоровъ всѣхъ тринадцати дирекцій, въ отношеніи управленія казенными учебными заведеніями, находящимися въ уѣздахъ каждой дирекціи, и надзора какъ за сими заведеніями, такъ и за частными училищами, возложить всѣ тѣ обязанности, коп лежатъ нынѣ, на основаніи устава учебныхъ заведеній, дополнительныхъ къ оному постановленій и счетнаго устава, на директорахъ училищъ губерній, составляющихъ Виленскій учебный округъ."

Въ N. 3 циркуляра попечителя Виленскаго учебнаго округа отъ 13-го апрѣля, въ которомъ помѣщенъ настоящій указъ, напечатано:

„О таковомъ Высочайшемъ повелѣніи, объявленномъ указами правительствующаго сената гг. гражданскимъ губернаторамъ Виленской, Ковенской, Гродненской и Минской губерній, и сообщенномъ г. Виленскому военному, Гродненскому и Ковенскому генералъ-губернатору, объявляю по ввѣренному мнѣ округу для немедленнаго приведенія сего Высочайшаго повелѣнія въ исполненіе; при чемъ предлагаю, а) каждому изъ гг. директоровъ отдѣльныхъ гимназій, тотчасъ по полученіи сего принять въ свое вѣдѣніе и управленіе всѣ училища, долженствующія по сему Высочайшему повелѣнію поступить изъ губернской дирекціи училищъ въ его дирекцію, б) за всѣми свѣдѣніями и справками, какія для сего нужны, обращаться въ подлежащія губернскія дирекціи; и с) всѣмъ директорамъ училищъ и отдѣльныхъ гимназій виленскаго учебнаго округа именоваться впредь не директорами гимназій, а директорами училищъ (напр. Виленскій директоръ училищъ, Свѣнцянскій директоръ училищъ и т. д.).

„Главными причинами, побудившими меня ходатайствовать о раздѣленіи округа на число дирекцій, соотвѣтствующее числу гимназій, были: затруднительность частныхъ посѣщеній заведеній, по обширности дирекцій, и недостаточность доселѣ существовавшаго надзора за уѣздными и приходскими училищами и частными учебными заведеніями. Раздѣленіе округа на тринадцать дирекцій, съ назначеніемъ гг. директорамъ разъѣздныхъ денегъ въ весьма достаточномъ по пространству количествѣ, даетъ мнѣ право надѣяться на большое и вполнѣ удовлетворительное, въ будущемъ, развитіе и увеличеніе числа заведеній вообще, и приходскихъ училищъ въ особенности, равно какъ и на аккуратное, никакъ не менѣе двухъ разъ въ годъ, посѣщеніе ихъ гг. директорами, отъ личнаго и короткаго знакомства коихъ съ ввѣренными имъ заведеніями я вправѣ ожидать самыхъ благопріятныхъ результатовъ. О каждомъ же осмотрѣ заведеній прошу доносить мнѣ подробно и безотлагательно."

— Въ томъ же циркулярѣ г. попечителя Виленскаго учебнаго округа сказано: 1) что вновь учреждаемыя пятиклассныя отдѣленія гимназій будутъ открыты съ начала будущаго $18^{60}/_{61}$ учебнаго года и будутъ именоваться *Прогимназіями;* и 2) что лица, которыя останутся за штатомъ, по случаю упраздненія Минскаго дворянскаго уѣзднаго училища, должны быть подведены, на основаніи Высочайше утвержденнаго 9 Іюня 1858 года положенія главнаго правленія училищъ подъ общія, существующія на сей предметъ, постановленія.

i Rzeczycki; do *Pińskiéj* — Piński; do *Nowogródzkiéj*—Nowogródzki; do *Kowieńskiéj*—Kowieński i Wiłkomirski; do *Kiejdańskiéj*—Rosieński; do *Szawelskiéj*—Szawelski i Telszewski i do *Poniewiezkiéj* — Poniewiezki i Aleksandrowski. 3) Dyrektorom gimnazjów, którzy obecnie nie otrzymują pieniędzy pojezdnych, naznaczyć takowe w ilości następującéj: Dyrektorom gimnazjów: Święciańskiego, Białostockiego, Szawelskiego i Poniewieżkiego po 250 r., Słuckiego iMozyrskiego po 200 r., Pińskiego i Nowogrodzkiego po 100 r. każdemu, a Kiejdańskiego—150 r., w ogóle 1,750 r. na rok, pokrywając ten rozchod z summy, która wydawana była na płacę, kwaterne i pojezdne pieniądze dla dozorcow szkół parafjalnych gubernij, Wileński okręg naukowy składających, i 4) na dyrektorów wszystkich trzynastu dyrekcij, co do zarządu skarbowemi zakładami naukowemi, znajdującemi się w powiatach każdéj dyrekcji, oraz co do nadzoru tak nad temi zakładami, jako i nad szkołami prywatnemi, włożyć wszystkie te obowiązki, które, na zasadzie ustawy o zakładach szkolnych, dodatkowych jéj postanowień i ustawy rachunkowéj, leżą obecnie na dyrektorach szkół gubernij, składających Wileński okręg naukowy.»

W N. 3 okolnika kuratora Wileńskiego naukowego okręgu, z dnia 13 kwietnia, w którym zamieszczony jest niniejszy ukaz, od osoby p. kuratora powiedziano:

„O tym rozkazie Najwyższym, obwieszczonym przez ukazy rządzącego senatu pp. gubernatorom cywilnym gubernji Wileńskiéj, Kowieńskiéj, Grodzieńskiéj i Mińskiéj, przesłanym p. Wileńskiemu wojennemu, Grodzieńskiemu i Kowieńskiemu jenerał-gubernatorowi, ogłaszam w powierzonym mi okręgu, dla niezwłocznego przyprowadzenia tego Najwyższego rozkazu do skutku; przyczém zalecam: a) każdy z pp. dyrektorów gimnazjów osóbnych, po otrzymaniu niniejszego ma natychmiast objąć w swoje zawiadywanie i zarząd wszystkie szkoły, które podług tego Najwyższego rozkazu powinne z pod dyrekcji gubernjalnéj szkół przejść pod jego dyrekcję; b) po wszystkie wiadomości i objaśnienia, jakie mogą być potrzebne, udawać się do właściwych dyrekcji gubernjalnych, i c) wszyscy dyrektorowie szkół i gimnazjów osóbnych Wileńskiego okręgu naukowego, mają się odtąd nazywać nie dyrektorami gimnazjów, lecz dyrektorami szkół, (np. Wileński dyrektor szkół, Święciański dyrektor szkół i t. d.)

„Główne przyczyny, które skłoniły mię starać się o podzielenie okręgu na ilość dyrekcji, odpowiedną ilości gimnazjów, były te: trudność częstego odwiedzania zakładów z powodu obszerności dyrekcji, i niedostateczność dotychczasowego dozoru nad powiatowemi i parafjalnemi szkołami, tudzież prywatnemi zakładami naukowemi. Podzielenie okręgu na trzynaście dyrekcji, z przeznaczeniem pp. dyrektorom aż nadto dostatecznéj, stosownie do przestrzeni ilości pieniędzy na przejazd, daje mi prawo oczekiwać większego i zupełnie zaspakajającego na przyszłość rozwoju i powiększenia liczby zakładów w ogólności, a szkół parafjalnych w szczególności, równie też częstszego, przynajmniéj parę razy na rok zwiedzania ich przez pp. dyrektorów, od których osobistego dokładnego oznajomienia się z powierzonemi im zakładami, najpomyślniejszych skutków mam prawo oczekiwać. O każdém zaś obejrzeniu zakładów, proszę mię szczegółowie i niezwłocznie zawiadamiać.«

— Tenże okolnik p. kurator Wileńskiego naukowego okręgu zawiadamia: 1) że nowo urządzające się oddziały gimnazjów o pięciu klassach, będą otworzone od początku następującego $^{1860}/_{61}$ roku szkolnego i będą się nazywać *progimnazjami;* i 2) że do osób które spadną z etatu, z powodu skasowania Mińskiéj szkoły powiatowéj, mają być zastosowane, na zasadzie Najwyżéj zatwierdzonego postanowienia Głównego Rządu Szkół, istniejące na ten cel postanowienia.

ковникъ всю силу своего краснорѣчія и понятій о бѣдныхъ людяхъ, отвратительно смѣется надъ трудомъ, надеждой и вѣрой молодаго поколѣнія въ будущее; а въ заключеніе велитъ дочери быть послушной,—и ожидать Муховскаго, котораго посылаетъ къ дочери просить руки, а самъ берется отказать Юзефу. Не рѣшаясь на прямикъ отказать сыну своего друга, онъ желаетъ увернуться подъ разными предлогами и по крайнему своему разумѣнію, объявляетъ Юзефу, что онъ кромѣ долговъ ничего не имѣетъ.... но представьте себѣ удивленіе полковника, когда Юзефъ на этотъ сильный аргументъ отвѣтилъ исполненнымъ радости и энергіи монологомъ. Идеей труда и благородными порывами чистаго сердца нельзя было убѣдить Кароля;—онъ на отрѣзъ отказываетъ Юзефу; въ то же самое время Анна отказываетъ Муховскому, а Генрихъ приходитъ объявить, что у него хранится завѣщеніе его покойной жены, по которому все состояніе переходитъ въ руки дочери;—этимъ извѣстіемъ полковникъ, жившій состояніемъ своей жены, пораженъ въ самое сердце;—что дѣлать? Выдать дочь за Юзефа, говоритъ Генрихъ, бѣднякъ будетъ довольствоваться тѣмъ, что ему дадутъ; а Муховскій потребуетъ всего, и пошлетъ тебя на подножный кормъ. Довольно было этаго, чтобы вывести на чистую воду папеньку; папеньку, который за четверть часа предъ тѣмъ говорилъ, что не хочетъ своей родной дочери, видѣть въ нуждѣ, что его прямою обязанностью пеcчись о единственномъ своемъ дѣтище; онъ разразился негодованіемъ получивъ записку,отъМуховскаго, что Анна ему „кажется отказала" и послалъ за нимъ вторично. Собственный интересъ заговорилъ сильнѣе родительскихъ чувствъ, и полковникъ съ Генрихомъ ѣдутъ приглашать Юзефа въ зятья... Но уроки отца не пропали даромъ. Анна съ ужасомъ подслушала слова: „Юзефъ бѣденъ" и любовь исчезла,какъ мыльный пузырь;—картина лишеній и рубищъ живо представилась ея воображенію... Освѣщеніе гостинныхъ, прелесть бала, комплименты, толпа Муховскихъ..... все, все должно оставить на всю жизнь;—и чѣмъ тогда наполнить однообразіе домашняго быта?— ужасная будущность для пустаго сердца! Любовь мужа и обязанности матери, гдѣ нибудь въ скромной квартирѣ труженника?... Какія пошлыя и смѣшныя вещи въ глазахъ женщины мишурнаго воспитанія! Анна въ отчаяніи. Полагая Юзефа богатымъ, она отказала Муховскому. Надо узнать истину и поправить дѣло.... въ это время, какъ снѣгъ на голову, является шляхтичъ и разрѣшаетъ сомнѣніе; Юзефъ бѣденъ какъ Іовъ, говоритъ добродушный старикъ, но я готовъ отдать половину моего состоянія, чтобы сынъ мой былъ на него похожъ. Предоставляя гостю восхищаться добродѣтелями Юзефа, она рѣшила послать за нимъ, сочинить ему исторію и подъ благовиднымъ предлогомъ, заставить отказаться отъ ея руки. Восхищенный старикъ, благоговѣя передъ высокой душой Анны, спѣшитъ за Юзефомъ; на зовъ же полковника,является невозмутимый англоманъ Муховскій и къ удивленію своему встрѣчаетъ вмѣсто отца, дочь; дѣло рѣшается скоро; Анна, не теряя времени, почти сама предлагаетъ ему свою руку и вошедшій полковникъ застаетъ Муховскаго на колѣняхъ, цѣлующимъ руку своей невѣсты. Дѣлать нечего, полковникъ благословляетъ молодую чету, которую Генрихъ привѣтствуетъ, заключая поздравленіе благодарностью Муховскому, за спасеніе человѣка,—и тотчасъ отправляетъ записку къ Юзефу увѣдомляя его о случившемся. Записка открываетъ глаза несчастному молодому человѣку и разрушаетъ фантастическій міръ созданный его благороднымъ воображеніемъ. Муховскій побѣдилъ! Настаетъ сцена объясненія. Анна инстинктивно понимая низость своего поступка, увѣряетъ Юзефа, что они разорены и что она должна выйдти за богатаго человѣка, чтобы лелѣять старость своего отца, которому предстоятъ лишенія. Юзефъ выслушиваетъ эту ложь украшенную словами: чувство, долгъ, гробъ, могила, любовь и проч. Но хитро сплетенная исторія не произвела ефекта, записка Генриха разоблачила притворщицу. Минута негодованія Юзефа поразительна, оскорбленное чувство шумнымъ потокомъ вырвалось изъ груди обманутаго любовника. Послѣ перваго порыва, благородство и сила души, взяли верхъ надъ страстью; и въ монологѣ, исполненіомъ достоинства, онъ указалъ ей путь которымъ можно загладить преступленіе. Подавленная, униженная Анна почувствовала въ эту минуту величіе души того чьей судьбой она осмѣлилась играть; проснулось врожденное чувство, тщательно окутываемое столько лѣтъ, въ лохмотья безцвѣтной и пустой жизни; проснулось сердце женщины; но Юзефъ бросивъ обманщицѣ прощеніе, оставилъ ее на всегда,.. а вмѣсто его представился ея воображенію безжизненный и жалкій владѣтель 2000 душъ, и въ первый разъ ея сердце забилось чистымъ пламенемъ любви и уста ея произнесли безъ притворства: „я люблю его—Господи! помилуй меня."—А счастье было такъ близко, такъ возможно!

Когда опустился занавѣсъ больно и тяжело стало на душѣ. Оставаясь два часа подъ вліяніемъ тяжелаго чувства, мы съ грустью оставили театръ, задавая себѣ вопросъ, не ужели же такъ скверно жить на свѣтѣ? Неужели же люди подобные полковнику, Муховскому и компаніи дѣйствительно живутъ на свѣтѣ?—Къ несчастію они нетолько живутъ, но даже пользуются уваженіемъ, до тѣхъ поръ, пока явный фактъ не выведетъ ихъ на позоръ общественнаго мнѣнія. А Анна?—и она существуетъ; небудь подобныхъ ей женщинъ, небылобы Муховскихъ. ПодобнаяАнна сдѣлавшись матерью,чему можетъ научить сына или дочь свою, что посѣетъ она въ душѣ ребенка, когда вся жизнь ея это рядъ переодѣванья, тетрадь заученныхъ фразъ и привозныхъ формъ. Чѣмъ подобныя ей матери начинаютъ образованіе своихъ дѣтей? Реверансы, правила разныхъ приличій, презрѣніе къ бѣднѣйшимъ; потомъ кое что о Неронѣ, турнирахъ, крестовыхъ походахъ и Наполеонѣ, и образованіе кончено; зачѣмъ ломать по напрасно дворянскую голову, когда существуетъ наслѣдство, и креатуры, ради крохъ, изгибающіе спину передъ напыщенными неучами.

Піеса вылилась отъ полноты сердца и потому она производитъ сильное впечатлѣніе. Больно видѣть благороднаго, измученнаго страданіями Юзефа въ этомъ омутѣ извращенныхъ понятій и грубаго невѣжества, прикрытаго лоскомъ цивилизаціи. Зачѣмъ судьба занесла человѣка, съ такимъ запасомъ чувствъ и благороства, въ эту область эгоизма, въ это общество живущее только обветшалыми преданіями, когда новая жизнь основанная на трудѣ и уравненіи правъ человѣка, такъ лучезарно начинаетъ освѣщать нашъ горызонтъ. Комедія вообще ведена умно и живо, хотя мы неможемъ понять почему состояніе Юзефа оставалось загадкой для Анны, тѣмъ болѣе, что отецъ ея былъ товарищемъ отца Юзефа. Какимъ образомъ полковникъ незналъ о завѣщаніи своей жены. Личность стараго помѣщика хотя и составляетъ отрадное явленіе, на которомъ отдыхаетъ вниманіе зрителя, но третье дѣйствіе моглобы обойтись и безъ него. Задушевныя слова старца, передъ модною, бездушною кокеткою, конечно, весьма эффектны, но піэса г. Корженевскаго написана не для эффектовъ, она представляетъ людей и дѣйствія, имѣющія животрепещущій интересъ. Почему дѣйствіе происходитъ именно въ Кіевѣ, когда комедія имѣетъ характеръ не мѣста, а времени?

Отзывы, что піэса слишкомъ рѣзка, что въ ней выставлено только одно порочное, безъ различія званія и пола, намъ кажутся пристрастными. Неужели же званіе должно быть мантіей для недостатковъ; мы думаемъ, что чѣмъ выше званіе, тѣмъ болѣе нужно данныхъ, чтобы его носить съ достоинствомъ. Что касается втораго обвиненія, то намъ довольно указать на личности Шляхтича, Юзефа и Генриха. Притомъ составить комедію изъ добродѣтелей не возможно. Комедія г. Корженевскаго такъ полна вѣрныхъ изображеній, затрогивающихъ чувствительныя струны нашего общества, что безъ сомнѣнія возбудитъ много противуположныхъ мнѣній; одни помѣстятъ ея между лучшими произведеніями современной литературы, другіе же сочтутъ ее желчнымъ памфлетомъ. Безпристрастный же судъ пойметъ, что полковникъ, Муховскіе и к° не портреты какихъ нибудь личностей извѣстныхъ автору, нѣтъ, это типы, которые встрѣчаются всюду, гдѣ проникаетъ современное направленіе, имѣющее подобно всѣмъ явленіямъ жизни человѣчества, свое злое сѣмя, отъ котораго надо очищать ниву! Возмущаясь характерами и дѣйствіями мужчинъ комедіи, мы съ большимъ еще негодованіемъ смотримъ на Анну;—не потому что подобныхъ женщинъ мы рѣдко встрѣчаемъ въ дѣйствительности, но потому что новѣйшіе драматурги,изъ особеннаго уваженія къ слабой половинѣ, пріучили насъ плакать надъ угнетенною невинностью въ образѣ женщины, и никто не дерзалъ выставлять такихъ случаевъ, когда мужчины падаютъ жертвами вѣроломства, кокетства и расчета женщинъ, воюющихъ слезами и притворствомъ. „Небойся, говоритъ Юзефъ, иди смѣло къ этой свѣтской женщинѣ, передъ которой дрожимъ и боимся приблизиться, чтобы поцѣловать край ея одежды, иди смѣло и ты убѣдишся, что напрасно твое сердце билось уваженіемъ и любовью."

Теперь скажемъ нѣсколько словъ объ исполненіи пьесы. Составъ Виленской труппы значительный и нѣтъ недостатка въ талантливыхъ артистахъ, которымъ комедія г. Корженевскаго была бы не подъ силу. Ветеранъ Виленской сцены г. Суревичъ, опытный артистъ, съ громаднымъ дарованіемъ, былъ превосходенъ въ роли полковника. Сцены съ Юзефомъ и дочерью, благословленіе молодой четы, составившейся вопреки его желанію, ведены имъ были мастерски. Г. Деринтъ, артистъ умный и старательный, въ трудной роли Генриха былъбы на своемъ мѣстѣ, еслибы удерживался отъ нѣкоторыхъ лишнихъ движеній; Генрихъ, огонь, его пожирающій оставилъ для себя, для свѣта же спокойный видъ и холодную обдуманную насмѣшку. Юзефъ, г. Новинскій, замѣчательный дарованіемъ артистъ,въ первыхъ двухъ дѣйствіяхъ не имѣлъ возможности развернуть своего дарованія, прибѣгалъ къ декламаціи, которая не идетъ къ фраку и гостинной свѣтскихъ людей; но за то послѣдняя сцена 3-го дѣйствія вознаградила насъ вполнѣ за первые два. Г. Малевскій былъ очень хорошъ въ роли шляхтича; сцену съ Анной онъ велъ съ большимъ чувствомъ; это тѣмъ удивительнѣе, что г. Малевскій актеръ чисто комическій. Къ несчастью роль Муховскаго совершенно неудалась, а жаль, очень жаль! На долю г-жи Пацевичъ, досталась трудная роль Анны. Мы радовались за нашу артистку, что ей представился случай выказать свое дарованіе. Роль Анны очерчена авторомъ мастерски и съ любовью, она выходитъ далеко изъ ряда водевильныхъ героинь, наивныхъ пансіонерекъ, или шаловливыхъ дѣвушекъ. Анна женщина вполнѣ развитая и дѣйствующая сознательно. Она постепенно съ ходомъ піэсы обнаруживаетъ всѣ изгибы своего сердца; а между тѣмъ переходы эти на сценѣ ускользнули отъ нашего вниманія. Сцена, когда она подслушала, что Юзефъ бѣденъ, ведена была холодно. Пріемъ шляхтича шелъ весьма натянуто... а послѣдній монологъ Анны, въ которомъ высказалась исторія всей ея жизни и сила поэтическаго таланта автора, г-жа Пацевичъ выразила только весьма слабою перемѣною интонаціи. Роли, подобныя Аннѣ, рѣдко встрѣчаются въ нашихъ репертуарахъ и для исполненія ихъ не достаточно одной рутины, а необходимо глубокое изученіе характера и всѣхъ положеній. Анна кокетка, но не изъ тѣхъ, которыя щурятъ глазки и дѣлаютъ гримасы на подобіе сладкихъ улыбочекъ; ея кокетство въ дѣйствіяхъ и въ притворствѣ. Женщина подобная Аннѣ не довѣряетъ магнетизму глазъ своихъ; ей нужны болѣе дѣйствительныя средства для увеличенія блеска своей торжественной колесницы. Главнѣйшимъ недостаткомъ игры г-жи Пацевичъ мы считаемъ то, что она слишкомъ занята собою. Артистъ понимающій свое призваніе и любящій свое искусство долженъ до такой степени.проникнуться характеромъ изображаемаго лица, чтобы публика забыла о его личности. Наконецъ скажемъ, что при костюмировкѣ, необходимо избѣгать излишняго уже подражанія модѣ; всякія же въ этомъ случаѣ преувеличенія, вмѣсто эффекта дѣлаютъ непріятное впечатленіе на зрителя. Еслибы г-жа Пацевичъ была артисткою безъ дарованія, мы бы не смѣли отъ нея требовать болѣе, чѣмъ она можетъ; но мы не разъ имѣли случай убѣдиться въ ея драматическихъ способностяхъ и потому должны быть взыскательнѣе и судить игру ея строже; потому что малѣйшее пренебреженіе, можетъ охладить къ ней публику и повредить заслуженнымъ уже ею успѣхамъ на нашей сценѣ.

S. L.

Отъ Министерства Финансовъ.

Какъ вывозъ серебряной монеты за-границу неразрѣшенъ, между-тѣмъ многія лица, при отправленіи въ чужіе края, желаютъ имѣть съ собою звонкую монету, то, для удовлетворенія ихъ требованій, со стороны министерства финансовъ, сдѣлано распоряженіе объ открытіи въ экспедиціи государственныхъ кредитныхъ билетовъ, московской конторѣ коммерческаго банка и уѣздныхъ казначействахъ въ Кіевѣ и Одессѣ, обмѣна полуимперіальной монеты на россійскую серебряную монету, по установленному курсу; о чемъ и доводится до всеобщаго свѣдѣнія.

ВИЛЬНО.

17 апрѣля, въ высокоторжественный день рожденія Его Величества Государя Императора Александра Николаевича, начальникъ Виленской губерніи, дѣйствительный статскій совѣтникъ Михаилъ Никлаевичъ Похвисневъ въ 10 часовъ утра принималъ поздравленія гг. чиновниковъ и дворянства. Въ 10½ часовъ совершена была въ церкви Св. Духова монастыря, преосвященнымъ Филаретомъ, епископомъ Ковенскимъ, божественная литургія и молебствіе. При провозглашеніи многолѣтія, съ Виленскихъ укрѣпленій, данъ былъ сто одинъ пушечный выстрѣлъ. Въ то же время въ Р. К. каѳедральномъ соборѣ св. Станислава и въ храмахъ другихъ исповѣданій совершены благодарственныя молебствія.

Въ вечеру городъ былъ иллюминованъ.

Въ городовомъ театрѣ, по окончаніи представленія, при многочисленномъ стеченіи публики, здѣшними драмматическими артистами исполненъ былъ гимнъ: „Боже, царя храни!

Od ministerstwa skarbu.

Ponieważ wywoz monety srebrnéj za granicę nie jest pozwolony, a tymczasem wielu wyjeżdżając do obcych krajów, życzy mieć z sobą monetę brzęczącą; przeto, dla zaspokojenia podobnych żądań, ministerstwo skarbu wydało rozporządzenie, ażeby w expedycji kredytowych biletów państwa, w moskiewskiem biurze banku handlowego i w kassach powiatowych w Kijowie i Odessie wymieniano monetę półimperjałową na monetę rossyjską srebrną, podług ustanowionego kursu; o czém zawiadamia się publiczność.

WILNO.

17-go Kwietnia, w dniu Najradośniejszéj rocznicy urodzin Najjaśniejszego Cesarza Jego Mość Alexandra Mikołajewicza, JW. naczelnik gubernii Wileńskiéj, rzeczywisty radzca stanu Pochwiśniew, o godzinie 10 z rana przyjmował powinszowania pp. urzędników i obywateli. O pół do 11, w kościele klasztoru św. Ducha, JW. Filaret, biskup Kowieński odprawił Mszę świętą i modły dziękczynne. Podczas hymnu błagalnego o długie lata, danych było 101 wystrzałów z dział twierdzy Wileńskiéj. W tymże czasie w katedrze Rzymsko-katolickiéj św. Stanisława i we wszystkich innych świątyniach wszelkich wyznań odprawiały się dziękczynne nabożeństwa.

Wieczorem miasto było oświecone.

W teatrze miejskim, po ukończoném przedstawieniu, wśród licznie zebranych widzów, tutejsi artyści dramatyczni wykonali hymn narodowy: „Boże, zachowaj Cesarza!“

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

POGLĄD OGÓLNY.

Rząd austryjacki wystąpił znowu z jedną z tych obietnic, w które panowanie Franciszka Józefa jest tak obfite, ale jak nikt nie może zaprzeć się swojéj natury tak i w obecném oświadczeniu nieszczerość, zdradliwe przemilczenia, dwóznaczność wyrażeń głównie panują. Stan Węgier poczyna coraz być groźniejszy, nie przez tajemne spiski, nie przez płoche przechwałki, lub co gorsza przez zamachy rokoszowe, ale przez otwarte i stanowcze wynurzenie przekonań całego narodu. I tak na wszelkie zapowiadane przez rząd reformy, na każde wezwanie, aby Węgrzy przyłożyli się do ich wprowadzenia, magnaci i szlachta węgierska jednomyślnie odpowiadają: *przemocy ulegniemy, ale niech rząd niespodziewa się ani naszego spół działania, ani naszéj miłości. Kraj żadnych reform nie potrzebuje i za prawne ich nie uzna dopóki obustronnie obowiązująca umowa między domem habsburskim i koroną węgierską do swéj pierwotnéj mocy nie wróci.* Udało się było rządowi poróżnić ludności słowiańskie z Magjarami, i oderwać Siedmiogrodzie od głównego pnia narodowego. Wszakże jedność braterska przez dziesięć wieków trwająca z podwojoną czułością wróciła i Słowianie w koronie św. Stefana widzą palladium swych swobód, widzą tarczę przeciw zniemczeniu, Siedmiogrodzianie zaś mimo odgraniczenie urzędowe ich kraju od wspólnéj ojczyzny, całą potęgą jednoplemienności żyją życiem Węgrów i serca ich biją ku jednym celom. Dosyć odczytać list cesarski do Ludwika Benedeka, aby przekonać się, że Węgrzy nie mogli inaczej zapowiedzianéj autonomji komitatów i okazanéj w oddali nadziei przywrócenia sejmu przyjąć, jak z żalem i oburzeniem. Z całéj treści tego pisma widać, iż lękano się każdego napisanego słowa, aby go nie wzięto za ustępstwo lub przyrzeczenie, że usiłowano tak je dobierać, aby w danym razie łatwo było na opak je wytłumaczyć; nagromadzono tyle sprzecznych warunków, iż jedne znoszą drugie, nakoniec uwieńczono to wszystko zgubném mianem tymczasowości, która albo jutro skończyć się może albo trwać będzie dopóty, dopóki rząd poczyta tymczasowość za dogodną. Ustawa gminowa ma służyć za osnowę autonomji hrabstw czyli komitatów; tymczasem całe Węgry tę ustawę odrzuciły, czyli raczéj przystąpić nawet do jéj roztrząśnienia nie chciały, utrzymując, iż rzecz takiéj wagi, tylko przez walny sejm narodowy rozstrzygniętą być mogła. Cesarz znosi pojedyńcze zarządy w pięciu głównych miejscowościach i łączy je w jeden ogólny zarząd budzyński, przemilcza zaś zarządy banatu w Temeswarze, w Kroacji, Slawonji, w pomorzu węgierskiem i Siedmiogrodziu, chcąc niejako przez to przemilczenie, uświęcić oderwanie tych krajów od całości węgierskiego państwa. Jeszcze dziennikarstwo miejscowe nie zawyrokowało ostatecznie co trzymać o piśmie cesarskiém, jeszcze nie wyjaśniło, jakie skryte pobudki skłoniły rząd do tak fałszywego kroku, a już jednomyślny głos potępienia rozległ się w całym kraju i odbił się o brzegi Renu.

Gazeta kolońska, która ze swojego stanowiska, względem rządu pruskiego, ze swoich przekonań i jasnego poglądu na rzeczy ma przywiléj otwartego mówienia prawdy, arcytrafnie wyraziła się o położeniu Austrji, że cesarz Franciszek Józef powinien ustąpić Węgrom i ustąpić Wenecję. Co do Węgrów jednym pociągiem pióra potrafiłby rzeczy naprawić, posłuszeństwo przynajmniéj jeżeli nie miłość tego walecznego ludu zapewnić, i Austrję nie tylko do nowego życia wskrzesić, ale w oczach Europy przywrócić jéj dawną godność i znaczenie, a tym pociągiem pióra byłoby podpisanie uniwersału sejmowego, na którym by Węgrzy odbudować mogli swoją narodową konstytucję. Co do Wenecji, niéma sposobu; rozbrat jest nadto stanowczy, uczucie krzywdy nadto głębokie, bliskość królestwa Wiktora Emmauuela i błogosławieństwa jego rządu nadto nęcące, aby jakiekolwiek środki ludzkie mogły nie już trwały pokój, ale choć czasowy rozejm między ciemiężcami i ujarzmionymi zapewnić. Gazeta kolońska słusznie mówi, że Wenecja mimo wszelkie wysilenia zaledwie lat kilka a może zaledwie kilka miesięcy przez Austrję zatrzymaną być może. Wszakże te mądre przestrogi nie pójdą w posłuch; nienawiść ku Wiktorowi Emmanuelowi i upokorzona duma znanego z pychy i uporu habsburskiego rodu nie dozwoli ani ocenić prawdziwego stanu rzeczy, ani przyznać się do tych potwornych błędów, jakiémi złe rady i ślepa namiętność panowanie Franciszka Józefa napiętnowały. Mężowie stanu austryjaccy łudzą się mamidłami, liczą na to, że Napoleon długo nie potrafi utrzymać w karbach wybujałych, wyrywajacych się na zewnątrz sił narodu francuzkiego; że koniecznie pomyślić będzie musiał o rozbiorze Turcji, jak już o tém dzienniki francuzkie mówić poczynają, że zatém wówczas Austrja wywołana do działania na rozciągłéj granicy, jaką do Turcji przylega, znajdzie sposobność nie tylko wynagrodzenia sobie strat terrytorjalnych, lecz co dla niéj najpożądańsze, ujrzy przed sobą otwarte pole nasycenia swéj zemsty nad Włochami, którzy ją z uroku potęgi i rozumu politycznego wobec świata odarli.

W innéj stronie, we Włoszech południowych odezwał się głos prawdziwéj miłości chrześcijańskiéj, rozumnego przywiązania do swego rodu i ojczyzny z ust Leopolda hr. Syrakuzy. Stryj króla neapolitańskiego radzi mu podać pojednawczą rękę Wiktorowi Emmanuelowi, odrzucić nazawsze podszepty Austrji odwiecznéj nieprzyjaciółki burbońskiego domu, odwiecznéj tyranki włoskiego półwyspu. Podajemy w zupełności to mądre i patryotyczne pismo; dosyć byłoby i pójść za zawartémi w niém radami; aby Włochy natychmiast odzyskały prawdziwą niezależność, aby poszły tym świetnym torem, jaki prowadzi do wielkości zewnętrznéj i do wewnętrznego szczęścia narody. Ale cudu by potrzeba aby głos hr. Syrakuzy niezostał głosem wołającego na puszczy.

W innych krajach Europy cięży jak zmora pokój niespokojny. Anglja nie może wydobyć się ze złowrogiego wahania między szczérą przyjaźnią, a chęcią szkodzenia Francji. Zamiary téj ostatniéj są tém bardziéj niezbadane, iż świat przekonał się tak świeżo, że na jéj uręczeniach nic liczyć niemożna, że wśród tysiąca wykładów, jakieby jéj słowom dawano, niéma pewności czy się choć raz na prawdziwy natrafi.

Położenie Prus i względem związku niemieckiego i względem sejmu a zwłaszcza izby panów jest wielce drażliwe, a lubo dwie żywotne dźwignie, skarb zamożny i dzielne wojsko, są rękojmią wielkości i znaczenia tego państwa, wszakże wewnętrzny rozstrój sejmu pruskiego krępuje siły rządu i niedozwala mu nic stanowczego na zewnątrz przedsięwziąść. Na tych ujemnych danych opierają się widoki utrzymania pokoju i nadzieje Wiktora Emmanuela, iż niezbędzie mu na czasie do wprowadzenia pożądanéj spójności w nowoutworzonem królestwie.

WŁOCHY.

Oto są listy zapowiedziane przez nas w przeszłym numerze naszego pisma: ogłoszono je osobno w Mediolanie:

I.

List króla Wiktora Emmanuela do Ojca św.

Najświętszy Ojcze! Wasza Świątobliwość we własnoręcznym liście swoim z d. 3 grud. wzywasz mię do bronienia praw stolicy św. przed kongresem. Naprzód winienem wynurzyć wdzięczność W. Św. za uczucia, które go spowodowały udać się do mnie w téj okoliczności. Niezaniechałbym wykonać tego, gdyby kongres, jakto było postanowione, był się zgromadził. Wstrzymałem, aż dopóki zjazdu pełnomocników ostatecznie nierozstrzygnięto, odpowiedź szczegółową w ważnym przedmiocie listu, który W. Św. uczyniłeś zaszczyt pisać do mnie. W. Św. żądając mego spółdziałania do odzyskania Legacji, zdaje się wkładać na mnie odpowiedzialność za wszystko co w téj części Włoch zaszło. Nim przyjmę tak surowe upomnienie, proszę z uszanowaniem o roztrząśnienie wypadków i uwag następujących.

Syn oddany kościołowi, potomek rodu wielce pobożnego, jakto W. Św. wiadomo, żywiłem zawsze uczucia szczérego przywiązania, uwielbienia i uszanowania dla kościoła św. i jego najdostojniejszéj głowy. Niepostało nigdy i niepostanie w mojéj myśli uchybić obowiązkom katolickiego króla, ani zmniejszyć o ile to odemnie zależy praw i władzy wykonywanéj przez stolicę św. na ziemi, w skutek boskiego posłannictwa z Nieba.

Ale i ja mam również święte powinności do spełnienia względem Boga i ludzi, względem ojczyzny i narodu, powierzonego przez Opatrzność boską mojemu rządowi. Ciągle starałem się pogodzić te powinności katolickiego króla i niezależnego władzcy wolnego i cywilizowanego narodu, tak w wewnętrznym rządzie państw moich, jako też w kierunku zagranicznéj polityki. Od długich lat wstrząsają Włochami wypadki zmierzające do jednego celu: odzyskania swéj niepodległości. Te wypadki miały już za spółdziałacza mojego wiekopomnego ojca, który posłuszny natchnieniu pochodzącemu z Watykanu i biorąc za hasło pamiętne słowa Juliusza II, usiłował wyzwolić Włochy z pod obcéj przemocy. Umierając przekazał mi to święte przedsięwzięcie. Przyjmując je nie sądziłem rozmijać się z wolą boską, która niemoże zaiste chcieć, aby ludy dzieliły się na ciemiężców i uciśnionych. Król włoski, chciałem wyzwolić Włochy i w tym celu poczytałem za powinność przyjąć w wojnie narodowéj spółdziałanie wszystkich ludów włoskich. Legacje nękane od wielu lat przez cudzoziemskie żołdactwo, powstały wnet po jego odwrócie i oświadczyły spółuczęstnictwo w wojnie, powierzając mi dyktaturę; ja, który nic nieuczyniłem dla wywołania powstania, odrzuciłem dyktaturę przez uszanowanie dla świętéj stolicy, lecz przyjąłem ich spółdziałanie w wojnie o niepodległość, gdyż to było świętą powinnością każdego Włocha. Po ukończeniu wojny rząd mój zaniechał wszelkiego wdawania się w sprawy Legacji; i gdy obecność śmiałego i przedsiębierczego jenerała mogła narazić na niebezpieczeństwo kraj zajęty przez wojska W. św. użyłem mojego wpływu, aby go z owych stron oddalić. Ludność stawszy się zupełnie wolną, niedostępną żadnemu obcemu wpływowi, wbrew nawet radom najpotężniejszego i najwspanialszego przyjaciela, jakiego Włochy kiedykolwiek miały, żądały połączenia z mojém królestwem z zadziwiającą i najdobrowolniejszą jednomyślnością. Te ich życzenia nie zostały wysłuchane; a jednak ta ludność, która niedawno objawiała tak wyraźne dowody niechęci względem rządu rzymskiego i napełniała go ciągłemi troskami, rządziła sama sobą w ciągu tylu miesięcy w najchwalebniejszy sposób; zaradzała potrzebom ogólnym, bezpieczeństwu osób, utrzymaniu spokojności, opiece nad religją. Jest to rzeczą niezbitą i którą sam starałem się sprawdzić, że słudzy ołtarza w Legacjach doznają wszelkiego uszanowania i opieki, że świątynie Pańskie są częściéj odwiedzane niż kiedykolwiek dawniéj.

Wszakże cokolwiekbądź, jest to przeświadczenie powszechne, że rząd W. św. już niepotrafi odzyskać tych krajów bez użycia oręża i to oręża cudzoziemskiego. W. św. nie może tego pragnąć. Szlachetne Jego serce, Jego ewangieliczna miłość niedozwolą rozlewu krwi dla odebrania kraju, który w każdym wypadku wojny, pozostałby na zawsze moralnie straconym dla rządu kościelnego. Dobro religji tego niewymaga.

Chwila obecna sprzyja; nie należy do mnie przywiązanego syna W. św. wskazywać Mu najpewniejsze środki przywrócenia spokojności naszéj ojczyźnie i utrwalenia na niewzruszonych podstawach uroku i powagi Stolicy św. we Włoszech. Przecięż sądzę być moją powinnością przełożyć i oddać na uwagę W. św. myśl moją, wynikającą z głębokiego przekonania; a tą jest: że jeśliby W. św. zważywszy na wymagania czasu, na wzrastającą potęgę zasady narodowości, na niezwyciężony popęd zniewalający ludy włoskie do zjednoczenia się i urządzenia w sposób przyjęty przez wszystkie narody cywilizowane, sądził iż może wezwać mego otwartego i prawego spółdziałania, znalazłby się sposób ustalenia nie tylko w Romanji, lecz w Marchji i Umbrji stanu rzeczy, który obok zachowania kościołowi jego najwyższéj władzy, a Ojcu św. pełnego chwały stanowiska na czele narodu włoskiego, dozwoliłby mieszkańcom tych krajów mieć uczęstnictwo w dobrodziejstwach, zapewnionych przez królestwo silne i prawdziwie narodowe dla największéj części Włoch środkowych.

Spodziewam się że W. św. raczysz zastanowić się nad powyższemi uwagami, płynącemi z serca szczerego i przywiązanego do jego osoby i ze zezwykłą dobrotliwością zechcesz udzielić mi swoje błogosławieństwo. Turyn 6 lutego 1860.

Podpisano: Wiktor Emmanuel.

II.

Odpowiedź Ojca św. Wiktorowi Emmanuelowi.

Najjaśniejszy! Myśl, którą przedsięwziąłeś przełożyć mi, jest myślą nieroztropną i zaiste niegodną króla katolickiego, i króla Sabaudzkiego domu. Odpowiedź moja już gotową jest do ukazania się w encyklice do wszystkich biskupów, gdzie będziesz mógł ją odczytać. Prócz tego jestem wielce strapiony nie nad sobą, lecz nad nieszczęśliwym stanem duszy W. kr. Mości, znajdującéj już pod ciężarem cenzury i kar, wnet nastąpić mających, skoro dokonanym zostanie czyn świętokradzki, przez Was i pomocników waszych.

Z głębi sera błagam Boga, aby Was oświecił, i udzielił łaskę zrozumienia i opłakiwania zgorszeń już danych oraz okropnych nieszczęść za waszém spółdziałaniem obarczających nieszczęśliwe Włochy. Na Watykanie 14 lutego 1860.

„Pius IX“

III.

List Wiktora Emmanuela do Ojca Św.

Najświętszy Ojcze! Dokonane wypadki w Romanji wkładają na mnie obowiązek prze-

łożenia W. Św. z pełną uszanowania otwartością powody mojego postępowania.

Dziesięcioletnie zajęcie Romanji przez wojska cudzoziemskie, ciężko nadwerężając niepodległość Włoch, niemogło ustalić społecznego porządku, spokojności ludów i władzy rządu. Skoro obce zajęcie ustało, rząd upadł a nikt nie dopomogł do jego dźwignienia. Zostawiona sama sobie, ludność Romanji poczytana za najniesforniejszą, dowiodła postępowaniem, któremu cała Europa przyklasnęła, że porządek oraz karność wojskowa i społeczna, godło najcywilizowańszych narodów, mogły i wśród niéj istnieć. Wszakże niepewność wątpliwego położenia zbyt przedłużona, zagrażała niebezpieczeństwem i Włochom i Europie. Kiedy przyszło wyrzec się nadziei ujrzenia europejskiego kongresu, przed który wytoczonoby sprawę Włoch środkowych, jedno tylko pozostało rozwiązanie, to jest na nowo zapytać ludność o jéj przyszłą dolę.

Uroczyste powszechne głosowanie potwierdziło dawniejszą uchwałę co do połączenia z konstytucyjném królestwem Piemontu, musiałem więc ostatecznie ją przyjąć w widoku pokoju i szczęścia ziemi włoskiéj. Wszakże w widoku tegoż pokoju zawsze jestem gotów do złożenia hołdu najwyższéj władzy stolicy świętéj.

Jako król katolicki nie sądzę, abym ubliżał niewzruszonym zasadom religji, którą mam szczęście wyznawać z synowskiem i niezmiennem przywiązaniem. Ale zmiany dziś spełnione obchodzą dobro kraju, bezpieczeństwo państw, porządek moralny i cywilny społeczeństwa; obchodzą niepodległość Włoch, za którą ojciec mój stracił koronę, a za którą ja gotów jestem położyć życie. Trudności dziś spotykane, toczą się około sposobu zarządu terytorjalnego, który siła wypadków uczyniła koniecznym. Wszystkie państwa musiały uznać tę potrzebę; stolica św. uznawała ją także w dawnych i nowych czasach. We wszystkich zmianach najwyższéj władzy, sprawiedliwość i społeczne przyczyny państw, radzą użycie stosownych starań ku pogodzeniu praw dawnych z nowemi instytucjami; z tych więc pobudek z zupełną ufnością w dobrotliwych uczuciach i w światłem pojmowaniu rzeczy Waszéj Świątobliwości, proszę o ułatwienie tego przedsięwzięcia mojemu rządowi, który ze swéj strony nie zaniedba żadnych środków, żadnych usiłowań dla dójścia do pożądanego celu. W razie przychylnego przez Waszą Swiątobliwość przyjęcia niniejszych przełożeń, rząd mój gotów do złożenia hołdu najwyższéj władzy Stolicy apostolskiéj, poczytałby za powinność przyłożyć się wymiernie do zmniejszenia ciężarów i pracować nad zapewnieniem niepodległości i bezpieczeństwa Stolicy apostolskiéj. Takie są moje najszczersze zamiary, i sądzę, że również takie są życzenia Europy. Otworzywszy najszczerzéj serce moje przed Waszą Świątobliwością, oczekiwać będę na wypadek jego postanowień w nadziei, że za spółdziałaniem dwóch rządów ustali się zgoda, która opierając się na zasadach i przyzwoleniu ludów, zapewni stosunkom między obudwóma państwami trwałą podstawę. Oczekuję od najdobrotliwszego ojca wiernych, przychylnego przyjęcia, któreby wzmogło nadzieję ujrzenia końca domowych niezgod, ukojenia pojątrzonych umysłów, i zdjęcia ze wszystkich odpowiedzialności za klęski mogące wyniknąć z rad przeciwnych. W téj ufności, pokornie proszę Waszą Świątobliwość, o udzielenie mi apostolskiego błogosławieństwa. Turyn, d. 20 marca 1860 r.

Podpisano: *Wiktor Emmanuel.*

IV.

Odpowiedź Ojca Św. królowi.

Najjaśniejszy!

Zaszłe wypadki w niektórych krajach państwa kościelnego wkładają, jak mi Wasza Kr. Mość pisze, na nią obowiązek zdania przedemną sprawy ze swego postępowania śród rzeczonych wypadków. Mógłbym poprzestać na zbiciu niektórych twierdzeń zawartych w jego liście, i powiedzieć naprzykład, że cudzoziemskie zajęcie Legacji, oddawna ograniczało się osadzeniem Bolonji, nie będącéj nigdy częścią Romanji. Mógłbym powiedzieć, że mniemane głosowanie powszechne było narzucone i niedobrowolne. Wstrzymam się też od zapytania co W. K. M. sądzisz o głosowaniu powszechném, i od wyrażenia własnego mojego zdania o tém głosowaniu. Mógłbym powiedzieć, że wzbroniono wojskom papiezkim przywrócenia prawéj władzy w zbuntowanych krajach z przyczyn dobrze znanych W. K. M. Mógłbym rozszerzyć się nad temi i innemi uwagami, lecz to co na mnie nadewszystko wkłada obowiązek nie przychylenia się do myśli W. K. M., jest widok wzrastającéj coraz niemoralności w tych krajach, i krzywd wyrządzanych tam religji i jéj sługom. Więcéj powiem, że gdybym nawet nie był związany uroczystą przysięgą do zachowania w nietykalności ojcowizny kościoła, przysięgą zabraniającą mi przyzwolić na jakikolwiek układ, mający na celu uszczuplenie tejże ojcowizny, widziałbym się zmuszonym odrzucić wszelkie przełożenia czynione w tym duchu, abym nie splamił sumienia mojego przez przyzwolenie, doprowadzające do dania sankcji, do wzięcia pośrednio udziału w téj nieprawości, i do przyłożenia się do gwałtownego i niesprawiedliwego łupieztwa. Nakoniec, nie tylko nie mogę przychylić się do przełożeń W. K. M., ale nadto protestuję przeciw dokonywającemu się przywłaszczeniu na szkodę państwa kościelnego, obarczającemu sumienie W. K. M. i każdego ze sprawców tego krzyczącego łupieztwa, wraz z wypływającemi zeń następstwami. Przeświadczony jestem, że kiedy W. K. M. odczyta umysłem spokojniejszym, mniéj uprzedzonym i więcéj świadomym istotnego stanu rzeczy, list do mnie pisany, znajdzie w nim liczne pobudki żalu. Proszę Boga, aby udzielił W. K. M. łaski szczególniéj mu potrzebnych w obecnych ciężkich okolicznościach. Z Watykanu, d. 2 kwietnia 1860 r.

Podpisano: *Pius IX.*

V.

List hr. Cavour do kardynała Antonelli.

Baron de Rossi, sekretarz legacji J. kr. Mości jest powiernikiem listu pisanego przez króla pana mojego do J. Św. proszę W. E. złożyć go Ojcu św.

W obec wypadków zachodzących w Romanji, król poczytał za swą powinność otworzyć serce swoje przed Ojcem św. i prosić go, aby ułatwił jego rządowi rozwiązanie teraźniejszych trudności. Tym końcem wskazał na jakich podstawach dałyby się pogodzić dawne prawa z nowemi ustanowieniami zaprowadzonemi w Romanji.

Jeśliby J. Św. przychylnie przyjął te przełożenia, jako wstęp do rokowań, J. Kr. M. upoważniłby hr. Fryderyka Selopis, sekretarza państwa do udania do Rzymu i zajęcia się tą pracą. Spodziewam się że wybor tego męża, znanego nie tylko z nauki i światła, ale z uczuć religijnych i pojednawczych, których tyle dał dowodów, przeświadczy Stolicę św., iż rząd królewski ożywiony jest najgorętszą, najszczerszą chęcią przyjęcia wszystkich środków ugodliwych i odpowiednych wymaganiom czasu. Niewątpię, że W. E. rozważywszy istotę rzeczy z tą pewnością sądu, jakiéj nabyłeś przez długą wprawę w kierowaniu najważniejszych spraw państwa, skutecznie pracować będziesz nad spełnieniem życzeń najjaśniejszego mojego króla, i przyczynisz się do usunienia przeszkod mogących tamować rozpoczęcie rokowań.

W téj nadziei mam zaszczyt oświadczyć W. E. uczucia głębokiego uszanowania z jakiemi zostaję najniższym i najobowiązańszym Sługą, Turyn 20 marca 1860.

C. Cavour.

VI.

Odpowiedź kardynała Autonelli hr. Cavour.

Baron Rossi sekretarz legacji dworu turyńskiego oddał mi list p. hrabiego z dnia 20 b. m. tudzież królewski do Ojca św., który poczytałem za powinność złożyć w jego poświęcone ręce.

Wypadki niedawno wywołane w obwodach Bolonji, Ferrary, Forli, i Ravenny, są tego rodzaju, iż niemogą przedstawić Ojcu św., namiestnikowi na ziemi tego, który jest źrzódłem wszelkiéj sprawiedliwości, żadnéj pobudki do spółdziałania w dokonaniu głośno krzyczącéj niesprawiedliwości. Zrozumiesz przeto panie hrabio, że J. Św. niemógł przyjąć za zasadę rokowań uczynionych przez J. Kr. M. przełożeń. Z żalem więc przychodzi mi oświadczyć, iż niemogę, w żaden sposób przyczynić się do ziszczenia żądań królewskich w rzeczy oświadczonych przezeń chęci, uznaję bowiem za niepodobne przystąpienie do rokowań na podstawie wydarcia części państw należących do Stolicy św. wydarcia, w uznaniu którego uczciwość i sumienie zabraniają mi mieć choćby najmniejszy udział.

W tym składzie rzeczy, mam zaszczyt wynurzyć panu hrabiemu moje zupełne poważanie Jestem W. D. prawdziwym sługą. Rzym 2 kwietnia 1860.

P. Kard. Antonelli.

SARDYNJA.

Turyn, *d. 14 kwietnia.*

Posiedzenie izby deputowanych. Głos dany jest deputowanemu Bertani (mediolańczykowi) w celu zapytań, jakie ma uczynić ministrowi spraw zagranicznych.

P. Bertani. Od dwunastu dni, Sycylja walczy w sprawie wolności i połączenia z Włochami. Jéj bojowe hasło jest to same, w moc którego zasiadamy w izbie. Od dwunastu dni piérwszy parlament włoski otworzył się, tymczasem żaden głos słyszeć się niedał za bracią naszą Sycyljanami ani za ich przedsięwzięciem. Zapytuję co rząd czynić zamierza. Czy w sobkostwie naszém niezapominamy występnie o braciach naszych, którzy ceną krwi własnéj pracują nad skruszeniem tyrańskiego jarzma? Czy rząd pomyślał tak o opiece naszych spółziomków, jak o sprawie włoskiéj mogącéj być narażoną w tych krwawych walkach? Zdaje się, że przez wzgląd na ludzkość należałoby wyprawić kilka okrętów wojennych na tamte morze dla podania ręki ofiarom i zasłonienia razem naszych spółobywateli; co jeśli dotąd nie nastąpiło, zaklinam gabinet, aby temu zaradził; mógłby przynajmniéj wysłać gończy parowiec dla dania nam prędkiéj wiadomości o rzeczywistém położeniu rzeczy. Pozwólcie mi w końcu przypomnieć piękne słowa królewskie iż należy wziąść za godło: „Włochy należą do Włochów.“ (oklaski).

Hr. Cavour. Jeżeli w parlamencie dotąd nie mówiono o Sycylji, to dla tego iż gabinet życzyłby, aby nad uczuciem górował rozum, radzący nie rozpoczynać rozprawy z siebie bezskutecznéj, a dla Sycylji rzeczywiście szkodliwéj. Wszakże odpowiem na to, co wprost ściąga się do rządu. Gabinet zgodnie ze swą powinnością czuwa nad obywatelami sardyńskimi; niezbędzie na opiece osób i majątku. Zaradzi się temu w najlepszy możliwy sposób, jeśliby w Sycylji walka przedłużyć się miała. Izba przebaczy mi, jeśli nie udam się za szanownym członkiem na pole polityki: względy najwyższéj wagi zabraniają mi tego; poprzestanę na uręczeniu, iż nic niezaniedba się w obronie i ochronie naszych spółobywateli. (Oklaski)

Następnie prezydent doprowadza do przysięgi wielu deputowanych między innymi P. Laurenti Roubaudi z Nizzy.

P. Roubaudi (głosem wzruszonym). Na te niewiele dni, w ciągu których wolno mi jeszcze należeć do szlachetnego narodu Włoskiego: przysięgam. Deputowany Tenea czyta modłę odpowiedzi na mowę tronową:

Najjaśniejszy panie!

Uroczyste wyrazy, w których W. Kr. M. oznajmuje szczęśliwy obrót, w jaki ziściły się wróżby, wśród których otworzyły się ostatnie prawodawcze obrady, są głęboko wyryte w rozrzewnionych wdzięcznych sercach przedstawicieli tych krajów, nad boleściami których ulitowałeś się królu nie napróżno i których nadzieje nie napróżno przyjąłeś w swoją opiekę.

Jeżeli nie wszystkie nadzieje mogły być ziszczonemi, jeśli nie wszystkie boleści znalazły ukojenie, opatrzność przecież jawnie pobłogosławiła dowodom twojego męztwa i prawości; uświęciła ona przez zwycięztwo i głosowanie ludowe jednomyślne życzenia jedynastu miljonów Włochów.

Dzięki potężnemu sprzymierzeńcowi, dzięki waleczności wojska i poświęceniu ochotników, dzięki rozsądkowi i zdumiewającéj wytrwałości ludu, przyłączyłeś królu do dawnych krajów Lombardję, Emilję i Toskanję i utworzyleś w ten sposób potężne państwo włoskie mające być odtąd niepożytą ostoją narodu.

Zgromadzeni około W. Kr. Mości, przedstawiciele tego państwa, mściciela i strażnika praw i przeznaczeń włoskich czują potrzebę złożyć dzięki za wszystko co uczyniłeś dla wspólnéj ojczyzny. Wiedzą oni, że jeżeli Włochom niezabrakło na wytrwałości w nieszczęściu, jeśli niestracili wiary wśród niebezpieczeństw, Tobie jednak królu należy chwała ożywiania umysłów i pierwszeństwo przykładu wielkich ofiar. Dziś jeszcze, kiedy wymaganą jest największa i najboleśniejsza dla serca twojego ofiara, dziś, kiedy dla dobra Włoch ustępujesz szlachetne i wierne kraje, przedstawiciele twojego ludu dzielą najżywiéj twoją boleść i z miłością tron twój otaczają. Ciężkie trudności są jeszcze do zwalczenia, lecz znajdziesz królu, w poświęceniu twego ludu, w przeświadczeniu swego prawa, w uszanowaniu wszystkich cnotliwych, dostateczną siłę do pokonania wszelkiéj napaści i do oparcia się wszelkiéj groźbie. Przeciw duszy takiéj jak twoja królu, głęboko przywiązanéj do wiary swych naddziadów i silnéj sumieniem spełnionego dobra, broń duchowna jest bezwładną, skoro jest użytą w światowych widokach. Władza W. kr. Mości niema powodu obawy w kraju, gdzie imie ojczyzny jest świętem, gdzie cześć cnót obywatelskich panuje. Uwielbiane godło wspólnych nadziei, ta władza jest dla twoich ludów i dla Włoch największém i najdroższém skarbem: nikt niezdoła przyćmić jéj blasku.

Skoro najbardziéj naglące przełożenia zostaną uchwalone, czekać będziemy od mądréj rady waszéj Kr. M. wniesienia praw organicznych nowego państwa. W rozmaitych ustawach, mających połączyć zjednoczone kraje, szukać będziemy ogniwa, które ściśle wiąże ale nie ujarzmia. Zostawując każdemu krajowi rozwój cząstkowy sił, dających każdemu z nich wyłączne znamie, otoczymy silnym węzłem jedną podporę, stanowiącą trwałość państw. To szczęśliwe przymierze sławnych podań dziejowych z nowemi przeznaczeniami Włoch już było wskazane przez ciebie królu! Od niego zawisło przyszłe szczęście narodu. Najjaśniejszy panie! nowe życie, które dzięki Tobie otwiera się dla tak wielkiéj części Włoch, wspaniały przykład cnót obywatelskich, nadzwyczajna zgoda umysłów, odbijając od boleści i coraz wzrastających wstrząśnień dalszych części ziemi włoskiéj, przekonywa, iż nadeszła godzina dla całych Włoch otrzymania wspólnéj przyszłości i uczy nas jak powinniśmy szanować nabyte swobody. Zgromadzeni około Ciebie królu! jak rozproszeni członkowie jednéj rodziny, którzy poznawszy się ściskają się w upojeniu, lecz których radość jest zasępiona żalem i wspomnieniami po nieobecnych, czujemy ile waży Twoje słowo zwiastujące nowe Włochy: Włochy Włochów. O tém słowie pamiętać będziemy we wszystkich naszych obradach; ono będzie naszą pochodnią, naszym przewodnikiem; dla nas będzie bodźcem, dla innych mniéj od nas nieszczęśliwych będzie błogą wróżbą, zachętą i pociechą. Dla wszystkich będzie kiedyś chlubą jego powtórzenie, bo skojarzy wielkość narodu z niepożytą chwałą Twego imienia.

Senat następny podał adres:

Najaśniejszy panie!

W biegu ważnych wypadków spełnionych między ostatniém posiedzeniem prawodawczém a szczęśliwym dniem dzisiejszym, błogosławieństwa nasze nie przestawały towarzyszyć W. Kr. Mości. Niebezpieczeństwa na jakie narażałeś się dla zaszczytu korony i ocalenia ojczyzny, przenikały obawą naszą miłość, ale świetne męztwo W. Kr. Mości rozjaśniało zatrwożone umysły i serca. Wojna równie krótka jak sławna, w któréj W. Kr. Mość wraz z potężnym swym sprzymierzeńcem oznaczyliście liczbą bitew ilość zwycięztw, miała świetne następstwa i przygotowała nową i wielką przyszłość dla Włoch, które pozdrawiając w W. Kr. Mości wybawcę, okrzyknęły go swym królem. Senat podzielający wówczas boleść ojczyzny, podziela dziś jéj radość, cieszy się osobistą chwałą W. Kr. Mości jak tryumfem narodowym. Żywo senat czuje boleśne ofiary, którym W. Kr. M. poddaje się dla utrwalenia przymierza dwóch narodów niezachwianém zaufaniem i ścisłością. Oby myśl, iż Opatrzność boska ziści nasze najdroższe nadzieje stała się W. Kr. M. i dla nas pociechą.

Senat poczyta za powinność przynieść najgorliwsze spółdziałanie w uchwaleniu ustaw potrzebnych dla organizacji państwa, w którém nowe kraje spółzawodniczyć będą z dawnemi w miłości i wierności ku wspaniałomyślnemu królowi oraz w roztropności obywatelskiéj i głębokiém przywiązaniu dla swobód i niepodległości ojczyzny. A jeśli jakie ciężkie zawody pozostaną jeszcze, W. Kr. M. idąc śladem dzielności i umiarkowania wiekopomnych swych przodków, potrafisz je pokonać i ukażesz się światu jako król katolicki i władzca konstytucyjny, a w tém dziele równie jak we wszystkich innych mieć będziesz za sobą uwielbienie i spółdziałanie tak parlamentu jak narodu.

Senat uznając swą swietność i powagę wielce pomnożoną skarbami mądrości społecznéj, wniesionemi przez nowych czcigodnych towarzyszów z tylu sławnych krajów, połączonych dziś z królestwem, ożywiony jest silną ufnością iż w niedługim czasie da się osiągnąć do wewnętrznego zarządu szczęście, na jakie wspaniałomyślne ofiary poniesione przez tak wielkie serce zasługują.“

Turyn, *d. 17 kwietnia.*

Dla zostawienia zupełnéj swobody w głosowaniu powszechném w hrabstwie nizzańskiém wojsko francuzkie otrzymało rozkaz już to opuścić ten kraj i wejść w granice Francji, już to wstrzymać się w pochodzie, dopóki głosowanie ukończoném nie będzie. Niebyło więc widać ani jednego munduru francuzkiego w ciągu tego dnia tak stanowczego dla ludności. Od rana gminy jedne po drugich przy odgłosie bębna z rozwiniętemi choragwiami, prowadzone przez swych plebanów i zwierzchność municypalną, wchodziły do miasta. Z biletow przypiętych do kapeluszów, ze spokojności jaśniejącéj na wszystkich twarzach widać było, że mieszkańcy hrabstwa wolni od wszelkiego przymusu głosować będą; obywatele miejscowi przez wzgląd że gmin wiejskich z odleglejszych stron przybyłych długo w mieście trzymać nie należało, ustąpili im pierwszeństwa, oświadczając iż po nich dopiero głosować będą. W ten sposób objaw woli ludowéj obył się w największym porządku; gminy po złożeniu pisanych kartek do urny wracały do swoich siedlisk a mijając konsulat francuski i mieszkanie senatora Pietri głośnemi okrzykami wynurzyły radość z połączenia swego z Francją.

Według listu pisanego z Nizzy d. 17 wypadek głosowania jest następny:

	Wpisowi.	Głosujący.	Tak.	Nie.	Zero.
Nizza około	8,000	6,848	6,810	11	17
Villafranche „	566	497	497	—	—
Meuton „	—	695	639	54	2
Lantosque „	—	—	527	—	—

Isola	„	289	—	289	— —
Saint Sauveur		148	93	93	— —
Sora	„	157	130	—	— —
Robion	„	105	80	89	— —
St. Dalmas-le-Sauve		213	213	213	— —
Bolene	„	208	206	206	— —
Sospel	„	940	814	—	— —
Trimite-Victor		431	301	301	— —
Lescarene	„	—	—	1,607	— —

Ludność włoska z małemi wyjątkami wstrzymała się od głosowania; miejscowa zaś prowensalska chętnie łączy się z takąż ludnością pobratymczą francuzką. Rząd piemoncki dał nowy dowód prawości w całéj téj sprawie.

d. 19 kwietnia.

Mimo odjazd królewski i odroczenie parlamentu, prace rządowe nieustają. Ministerstwa zajęte są projektami do praw mających na celu ztożsamienie zarządu w całém państwie. We względzie skarbowości założono sobie dwa zadania; 1-o przygotować dostateczne środki pieniężne do uzbrojenia twierdz krajowych i postawienie wojska na pożądanéj stopie; 2-o porównać z sobą wszystkie oddzielne części państwa pod względem wysokości podatków. Lombardja najwięcéj pod tym względem cierpiała; rząd austryjacki obarczył ją ciężkiemi podatkami; po objęciu tego kraju przez wojska sprzymierzone wobec naglących potrzeb nietylko utrzymano dawne pobory, lecz powiększono je o część dziesiątą, co koniecznie ustać musi natychmiast skoro parlament do prac swoich powróci.

Król wyjechał z Turynu wieczorem dnia 15, nazajutrz rano przybył do Liworno a około 2-giéj po południu do Florencji.

Jenerał Garibaldi udał się był do Nizzy, aby znajdować się przy głosowaniu swojego rodzinnego miasta, lecz w Genui uwiadomiony zapewne, że obecność jego na nic się nie przyda, zaniechał dalszéj podróży.

P. Corsi jeden z najznakomitszych rzeczników toskańskich przeznaczony jest do zajęcia posady ministra handlu i przemysłu. P. Galeotti sławny uczony toskański i od 1847 czynnie wdany w sprawy publiczne ma podobnież wejść do gabinetu; tym sposobem ministerstwo hr. Cavour obejmuje przedstawicieli wszystkich krajów składających państwo Wiktora Emmanuela; co do zdolności i wdrożenia w sprawy rządowe jest może jedném z najświetniejszych w Europie.

Toskanja, *d. 16 kwietnia.*

Król Wiktor Emmanuel wysiadł na ląd w Liworno około 11 zrana. Do huku dział eskadry włoskiéj i twierdzy miejscowéj przyłączyła swoje wystrzały stojąca u portu fregata angielska. Cała ludność okoliczna zbiegła się na powitanie ukochanego króla. Około 200 tysięcy ludzi towarzyszyło jego wjazdowi, król wsiadłszy do odkrytego powozu ciągnionego przez dwa tylko konie, przejechał z wolna przestrzeń od portu do dworca kolei żelaznéj. Całe miasto było ozdobione chorągwiami włoskiemi i francuzkiemi; chmura kwiatów rzęsiście spadała z dachów, okien i balkonów. Grzmiące okrzyki nie ucichły ani na chwilę; król przez cały czas mimo niewielkiego deszczu jechał z odkrytą głową. Przybywszy koleją żelazną do Florencji, Król wprowadzony został do sali dworca przez miejscowe władze i liczne grono najznakomitszych osob. Obejrzawszy się po obecnych poszedł prosto do Margr. Bartolommei gonfaloniera (prezydenta miasta) lubo go nieznał osobiście i uścisnął dostojnego patryotę, naco obecni odpowiedzieli okrzykiem niech żyje król. Wnet Gonfaloniere odczytał następny adres:.

Najjaśniejszy panie!

Rada miejska florencka, która w roku przeszłym okrzyknęła W. Kr. M. wodzem naczelnym wojny narodowéj, składa dziś tobie hołd jako swojemu królowi; rada jest tłumaczem rozradowanego ludu witającego w tobie wybawcę Włoch. Nagroda, którą dziś odbieramy za naszą wytrwałość napełnia nas dumą z przebytych szczęśliwie doświadczeń. Ufając, jak zawsze, twojéj prawości i obietnicom kupimy się z Lombardją i Emilją około twojego konstytucyjnego tronu, bo Ty jeden możesz połączyć te rodziny ludów i uczynić z nich narod wolny i mocny.

N. Panie, w naszém mieście przechowującem świetną pamięć dwóch cywilizacji, tu zrodzonych i rozwiniętych, Twoja wielka dusza spotężnieje jeszcze i poweźmie wyższe pojęcie nowych przeznaczeń włoskich. Witamy cię w naszych murach o królu, wspaniały! do Ciebie, który wysłuchałeś krzyki boleści ludów uciemiężonych należą radośne okrzyki ludów wyzwolonych. Twój wiekopomny ojciec wyrwał nas z poniżenia obecnego jarzma: wdzięczność ludowa uchwali dla ciebie koronę, a biada temu kto się na nią targnie. Oby ten dzień pozostał dla Ciebie słodkiém wspomnieniem, jak dla nas będzie jedynym z najszczęśliwszych i najpamiętniéjszych.

—Król odpowiedział w krótkich słowach: „Powitanie złożone mi przez ciebie p. margrabio w imieniu miasta Florencji wielce mię wzruszyło. Radość wasza z przyjęcia mię w tym świetnym grodzie napełnia mię dumą. Powiem nawet, iż od dawna pragnąłem tu przybyć. Wytrwajmy w jedności, mości panowie, gdyż zawód nasz jeszcze niejest skończony: wiele jeszcze pozostało do zrobienia; liczę na przywiązanie moich ludów, na wsparcie Opatrzności iż z pewnością pójdziemy do celu.“ Wnet potem wsiadł na konia i otoczony swym orszakiem wjechał do miasta; bogate karety najznakomitszych rodzin udały się za nim w nieprzejrzanym pociągu przez ulice ozdobione chorągwiami i wieńcami z kwiatów i łukami tryumfalnémi. Król udał się do kościoła, gdzie go przyjął i pobłogosławił Ks. arcybiskup florencki otoczony duchowieństwem. Świątynia była oświecona; wszystkie władze kraju już ją napełniały; król zasiadł na tronie, po prawéj ręce stanęli J. Kr. W. Kr. Eugeniusz sabaudzki, a po lewéj jenerał adjutant. hr. Morozzo della Rocca; za nim ministrowie i baron Ricasoli.

Po odśpiewaniu Te Deum, arcypasterz dał apostolskie błogosławieństwo.

Wyszedłszy z kościoła, król udał się konno do pałacu, ukazał się jeszcze z balkonu ludowi, który go pozdrowił z najwyższém uniesieniem. O 6-téj obiadował u książęcia namiestnika z ministrami, wojskowymi wyższego stopnia i znaczną liczbą znamienitości toskańskich. O 8-méj pojechał przypatrzyć się wspaniałemu fajerwerkowi; lud wszędzie cisnął się za jego powozem, niemogąc nacieszyć się widokiem panującego, w którym widzi wielki puklerz i miecz swojéj ojczyzny.

KRÓLESTWO OBOJGA SYCYLJI.

Hrabia Syrakuzy, stryj królewski, oddalony niegdyś od dworu przez brata swego zeszłego króla z powodu liberalnego sposobu myślenia znalazł się zniewolonym przesłać następne rady dziś panującemu synowcowi swojemu:

„Najjaśniejszy panie! Przywiązanie moje do ciebie, dziś panującéj głowy naszéj rodziny, długoletnie doświadczenie, znajomość ludzi i spraw publicznych oraz miłość kraju dostatecznie upoważniają mię w téj pełnéj znaczenia chwili, w jakiéj się znajdujemy, do złożenia u stóp tronu przezornych rad ściągających się do przyszłéj doli królestwa, rad natchnionych tém samém uczuciem, które łączy ciebie, królu, z przeznaczeniami twego ludu.

Zasada narodowości włoskiéj przez wiele wieków istniejąca w obrębach idei, dziś stanowczo zstąpiła w obręb czynu. Zobaczyć podobny objaw byłoby z naszéj strony nierozsądném zaślepieniem, zwłaszcza że w Europie jedni potężnie go wspierają, inni przyjmują, inni nakoniec poddają się temu objawowi jako nieuchronnéj konieczności czasu.

Piemont, który przez swoje jeograficzne położenie i dynastyczne podania, trzyma w swym ręku dolę podalpejskich ludności, przyjąwszy obronę nowéj zasady, odrzucając dawne municypalne wyobrażenia, używa dziś téj polltycznéj dźwigni i rozszerza swe granice aż do doliny Padu. Ale ta zasada narodowa oddziaływa teraz w całéj Europie, jak tego oczekiwać należało na równą korzyść tego, co ją przymuje i tego, co się poddaje.

Francja musi pragnąć, aby jéj opiekuńcze dzieło, niezginęło i odtąd starać się będzie o powiększenie swojego wpływu na Włochy, aby niestracić, choćby to najdrożéj okupić przyszło, owoców krwi przelanéj, wysypanego złota i znaczenia nadanego sąsiedniemu Piemontowi. Sabaudja i Nicea jawnie to stwierdzają. Anglja przyzwalając na rozwój narodowy włoski, musząc jednak opierać się wpływowi Francji, nie zadniedba drogą dyplomatyczną rozciągnąć swego działania na półwysep i wywołać uśpione namiętności stronnictw na korzyść swoich widoków kupieckich i politycznych. Już mównica i dziennikarstwo angielskie dają do zrozumienia iż należy wystawić na morzu śródziemném, przeciw Francji ważniejszy wpływ od tego, który jéj daje u podnóża Alp Sabaudja i Nizza.

Austrja, losem wojny zamknięta w granicach kraju weneckiego, co chwila widzi jak władza chwieje się w jéj ręku, a chociaż może rozumie, że wyrzeczenie się tego kraju zdolne byłoby przywrócić straconą siłę, wszakże niema odwagi rozstać się z nadzieją odzyskania kiedyś dawniejszéj przewagi we Włoszech. Niewidzę potrzeby zwracania uwagi W Kr. M. na udział jaki mocarstwa północne biorą obecnie w zmianach odbywających się na pół, wyśpie; utworzenie potężnego państwa w sercu Europy jest dla nich więcéj pożądaném niż niedogodném, jako rękojmia przeciw mogącéjsię skojarzyć zachodniéj koalicji.

W tém starciu się politycznych wpływów, jakie jest prawdziwie dobro ludu W. kr. M. i dobro twojéj dynastji?

N. Panie! Francja lub Anglja, dla wzajemnego zneutralizowania, skończyć mogą na wywarciu tu tak potężnego działania że spokojność kraju i prawa tronu mogą być potężnie zachwiane. Austrja, któréj zbywa na sile do odzyskania straconéj przewagi i która chciała by rząd W. kr. M. uczynić solidarnym ze swoim, byłaby dla ciebie jeszcze od Francji i Anglji zgubniejszą, gdyż musiałaby walczyć ze wstrętem narodowym, z wojskami Napoleona III, z piemonckiemi oraz z obojętnością Anglji. Jakiż pozostaje środek ocalenia kraju i dynastji zagranicznych tak ciężkiémi niebezpieczeństwami?

Jeden tylko: oto polityka narodowa, która opierając się na prawdziwém dobru kraju, skłonić powinna królestwo południowe do skojarzenia się z królestwem Włoch wyższych, czemu Europa przeszkodzić nie zdoła, gdyż to spełniłoby się między dwiema częściami tegoż kraju, równie wolnemi i od siebie niezależnemi. Tą tylko drogą W. Kr. M. wyzwalając się od wszelkiego cudzoziemskiego przymusu, zjednoczony politycznie z Piemontem mógłbyś zostać wspaniałym kierownikiem rozwoju tych ustaw społecznych, które odnowiciel naszéj monarchji nam nadał wówczas, kiedy wyzwoliwszy królestwo z hołdownictwa austryjackiego, zakładał na polu bitwy pod Velletri najpotężniejsze państwo włoskie.

Czyż przeniesiemy nad politykę narodową zgubne municypalne odosobnienie? To odosobnienie nietylko naraża nas na przewagę cudzoziemską, lecz co gorsza wydając kraj na niezgody wewnętrzne, uczyni go łatwą zdobyczą stronnictw. Wówczas przemoc stanie się najwyższém prawem; ale serce W. Kr. M. odrzuca zapewne myśl hamowania tylko siłą oręża namiętności, które przeciwnie prawość młodego króla może ukoić i zwrócić ku dobremu, rozjątrzenie pokonywając niepamięcią, podając rękę przyjazną królowi drugiéj części Włoch i utrwalając tron Karola III na zasadach, które Europa cywilizowana albo posiada albo do nich dąży.

Racz W. Kr. M. przyjąć te szczere wyrazy z taką dobrotliwością, z jakiém przywiązaniem wyznaję iż jestem W. Kr. M. najżyczliwszym stryjem.

podpisany: *Leopold hr. Syrakuzy.*
Neapol 3 *kwietnia* 1860.

FRANCJA.

Paryż, *d. 19 kwietnia.*

Hr. Morny prezydent izby prawodawczéj oznajmił rozmaitym kommissjom roztrząsającym projekta do praw handlowych, aby przyśpieszyły swe czynności, ponieważ termina zawarowane w traktacie anglo-francuzkim już wkrótce po sobie następować poczną, potrzeba więc, aby odpowiedne prawa przed ich nadejściem były uchwalone i potwierdzone. Dziś trzynaście kommissji roztrząsających przedmioty wielkiéj wagi zebrały się w swych biurach. Izba w ogólności rozwija wielką czynność; przedmiotem jéj prac są uchwały pożytku miejscowego.

Kilkakrotnie donoszono i odwoływano wiadomość o ustępstwie księstwa Monaco Francji. Wice hrabia de Gransaigne adjutant książęcia Karola oznajmuje pod 18 kwietnia w dziennikach paryzkich, że dotąd żadne układy w tym przedmiocie nie miały miejsca, które wówczas dopiéro mogą być zagajone, kiedy traktat turyński 24 marca wejdzie w wykonanie.

d. 20 kwietnia.

Pogłoski że hr. Persigny poseł francuzki w Londynie nie wróci do téj stolicy okazały się bezzasadnemi, hrabja wyjechał już do Londynu. Naczelnik sztabu jenerała de Lamoriciére de la Vallée de Pimodan należy do jednéj z najdawniejszych rodzin lotaryngskich. Przedtém służył w wojsku austryjackim. (*Nord.*)

ANGLJA.

Londyn, *d. 17 kwietnia.*

Posiedzenie wczorajsze izby lordów było bezbarwne. Izba przyjęła szczegółowy budżet.

Na posiedzeniu izby niższéj dnia 18, po przyjęciu kilku bilow miejscowych p. Collier wniosł projekt, aby izba postanowiła prawo zakazujące kandydatom parlamentowym przewożenia wyborców do właściwych im okręgów. Dotąd bowiem było we zwyczaju, że ubiegający się o miejsce w parlamencie dostarczali wyborcom powozy, w których ci przybywali do miejsca gdzie odbywała się elekcja. P. Collier utrzymuje że ten zwyczaj, obok zgorszenia może osłaniać i inne środki przekupstwa; sądzi, iż lepiej byłoby żeby rząd dawał ubogim wyborcom odpowiednią ilość pieniędzy na koszta podróży niż dozwolić aby to czynili kandydaci.

P. Newdegate broni dotychczasowego porządku rzeczy.

Wielu członków zabierali głosy w tym przedmiocie, sama rozprawa o nim odłożona na miesiąc. P. Murray wnosi powtórne odczytanie bilu o stosunkach rzeczników z klientami, tudzież o opłacie za udzielane przez nich rady prawne. Mimo żwawy opór oppozycji większość dozwoliła powtórnie bil odczytać.

P. Duncombe domaga się, aby obowiązek osobnych uchwał parlamentowych na dopuszczenie do zasiadania w izbie każdego pojedyńczego członka parlamentu wyznania mojżeszowego został uchylony, jako ubliżający żydowskiéj klassie społeczeństwa. Wielu z deputowanych zaklinało izbę aby nieznosić téj ostatniéj różnicy między obywatelami chrześcjańskimi i żydowskimi twierdząc, iż rozbiór tego przedmiotu byłby tylko próżną stratą czasu, gdyż Izba lordów, która tylko pod warunkiem, osobnych uchwał na przyjęcie pojedyńczych członków narodowości żydowskiéj do parlamentu zezwoliła niecofnie swego postanowienia; nienależałoby przeto podnosić tego drażliwego pytania. Mimo to wszakże dozwolono większością odczytać projekt p. Duncombe.

Na posiedzeniu 19 kwietnia p. Horsman wystąpił z uwagami nad polityką zagraniczną gabinetu. Mowa jego niezrobiła żadnego wrażenia i owszem wszystkie dzienniki a na ich czele Times potępiają te ckliwe deklamacje przeciw Francji wówczas, kiedy wiadomo, że Anglja niechce wojny, a przedmiot, z powodu którego Szwajcarja narobiła tyle wrzawy, jest sam z siebie błahy i da się załatwić między Paryżem i Bernem. (*Nord*)

AUSTRJA.

Wiedeń, *d. 19 kwietnia.*

Cesarz Franciszek Józef przesłał następne listy:

„Kochany kuzynie arcy-książę Albercie!

„Przychylając się do wyrażonych mi życzeń, uwalniam was tymczasowie, obok wynurzenia mojéj wdzięczności, od obowiązków, które spełnialiście ze wszelkiem poświęceniem i doświadczoną przezornością, jenerał-gubernatora i wodza naczelnego mojego węgierskiego królestwa, oraz od obowiązków głównodowodzącego trzeciéj armji i poruczam aż do dalszego rozkazu zarząd polityczny, oraz dowództwo wojenne królestwa naczelnikowi mojego głównego sztabu jenerałowi feldzeugmistrzowi Ludwikowi Benedek. *m. p. Franciszek Józef.*

„Kochany feldzeugmistrzu kawalerze de Benedek!

„Uwolniwszy tymczasowie na własne jego żądanie arcy-książęcia Alberta od obowiązków jenerał-gubernatora i wodza naczelnego mojego węgierskiego królestwa, oraz głównodowodzącego 3-éj armji, poruczam wam aż do dalszego rozkazu kierunek zarządu politycznego i dowództwo wojskowe królestwa, oraz rozkazuję aby podział istniejących zarządów połączony został w jeden zarząd, którego siedliskiem będzie Buda i który ma zależeć od waszéj bezpośredniéj władzy.

W Koszycach, Presburgu, Edenburgu i wielkim Waradynie pozostać mają wyżsi urzędnicy polityczni z dostateczną liczbą podwładnych, którzy przez swoje spółdziałanie i dozór nie stanowiąc wszakże władzy pośredniéj, przyczynią się do wprowadzenia w wykonanie nowéj organizacji, a mianowicie zarządów hrabstw i spraw handlowych. Zamiarem moim jest wprowadzenie, dla spraw administracji publicznéj, skoro nowa organizacja namiestnictwa wejdzie w czynność, zarządów hrabstw i dołączyć do nich, według dawnego systematu, kongregacje i deputacje hrabstw, które co do składu i prerogatyw swoich będą w związku z obecnemi okolicznościami.

Zgodnie z powyższém rozporządzeniem rozkazuję, aby po wprowadzeniu w wykonanie organizacji gminowéj i ustanowień hrabstw, przygotowane zostały przełożenia odnoszące się do zebrania sejmu, a to tym końcem by zastosować i do mojego węgierskiego królestwa zasadę mającą wprowadzić się we wszystkich państwach koronnych, autonomję gmin, obwodów i hrabstw za pośrednictwem sejmu i sejmowych nieustających deputacji. Dalsze instrukcje co do wykonania wyżéj wymienionych rozporządzeń, będą wam udzielone przez tych z pomiędzy ministrów moich, do których wydziałów tego rodzaju sprawy należą,

m. p. Franciszek-Józef.
(*Nord*)

PRUSY.

Berlin, *17 kwietnia.*

Izba panów po bardzo żwawéj rozprawie odrzuciła 1 art. projektu do prawa o lichwie większością 98 przeciw 8 głosów. Minister sprawiedliwości zaniechał rozbiór dalszych artykułów, jest to dotkliwa porażka dla gabinetu i liberalnego stronnictwa. Kommissja w izbie poselskiéj złożyła sprawozdanie o wniosku posła Vincke co do sprawy konstytucji heskiéj, którą, jak wiadomo, elektor przy pomocy Austrji obalił; rząd zaś pruski domagał się na sejmie związkowym jéj przywrócenia. P. Vincke wnosi, aby izba zatwierdziwszy dotychczasowe

czasowe postępowanie gabinetu w téj mierze, wezwała do wytrwania na raz obranéj drodze.

Król i królowa Sascy przybyli do Berlina. Twierdzą że głównym przedmiotem tych odwiedzin jest chęć zbliżenia dworu berlińskiego z wiedeńskim. W wyższych sferach berlińskich znajduje się znaczna liczba pragnących rzeczonego zbliżenia, ale naród stanowczo je odrzuca, głos zaś jego tak spotężniał, iż zabaczonym być nie może.

P. Carlowitz uczynił wniosek, aby Prusy wystąpiły ze związku niemieckiego, ministrowie zbijali to przełożenie; kommissja nieznalazła właściwém popierać téj niemal rewolucyjnéj myśli. (*Nord.*)

SERBJA

Belgrad *d. 6 kwietnia.*

Dziś lekarze stracili wszelką nadzieję ocalenia książęcia Miłosza; wszakże po okropnych cierpieniach trwających więcéj trzech godzin książe nagle odzyskał siły, i natychmiast zajął się sprawami rządowemi, rozkazał najściślejsze badanie względem Miłosza Jankowicz przytrzymanego w Kragujewaczu. Minister wyznań Melisch został złożony z urzędu; miejsce jego zajął tymczasowie naczelnik wydziału Henadowicz.— Podana przez nas wiadomość z Wiednia o zgonie ks. Miłosza dotąd się niepotwierdziła. (*Nord.*)

DEPESZE TELEGRAFICZNE.

Rzym, *17 kwietnia.*

Rząd papiezki zaciągnął w Belgji półpiąta-procentową pożyczkę 50 miljonów franków w stosunku 90 za 100.

Ojciec św. wyznaczył komitet z kardynałów Villecourt, Wiseman i Reisach, do przyjmowania dobrowolnych ofiar na obronę państwa kościelnego.

Utrzymują, że korespondenci dziennika rozpraw i dziennika le Nord zostali wygnani z Rzymu.

Marsylja, *d. 21 kwietnia.*

Podług listu z Neapolu z d. 17, kupy powstańców zostały ostatecznie rozproszone. Schwytanych w klasztorze Franciszkańskim w Palermo w liczbie 13, rozstrzelano. Wojsko jest wierne królowi, pozdrawiało go ciągłemi okrzykami, gdy na jego czele przejeżdżał w Neapolu. Na stałym lądzie wszędzie panuje spokojność.

Paryż, *d. 23 kwietnia.*

Według wiadomości z Londynu, większość mocarstw miała zgodzić się, aby ich pełnomocnicy zebrawszy się w Paryżu podpisali zgodnie ułożony protokół, w którym zastrzegą prawa neutralności szwajcarskiéj, następnie Francja już wprost z radą związkową szczegóły téj sprawy załatwi. To wszystko ma się ukończyć w ciągu jednego posiedzenia.

Madryt, *d. 21 kwietnia.*

Dziś bardzo rano w Ulldekona w domu Gondalla uwięziono hr. Montemolin i jego brata; odprowadzono ich do Tortozy.

Dzienniki domagają się sądu wojennego. Zdaje się że proces o spisek wytoczony zostanie przed Senat.

Chambéry, *d. 22 kwietnia.*

Miasto powiewa chorągwiami francuzkiémi. Ludność w oddziałach śpieszy na głosowanie. Duchowieństwo, zakony, sam nawet arcybiskup z całą kapitułą udali się do urzędu dla oświadczenia się za połączeniem z Francją.

W Annecy podobnyż duch panuje, po wsiach dzwony zgromadzają ludność, plebani błogosławią chorągwie; zapał dla Francji jest powszechny.

Florencja, *d. 23 kwietnia.*

Król dziś udał się do Liworno, jutro zwiedzi Pistoję i Lukkę, 25-go Sienrę, 26-go Arezzo.

Londyn, *d, 23 kwietnia.*

Lord Normanby uczynił wniesienie nagany sposobu prowadzenia dyplomacji przez lord J. Russel i Cowley; po złożeniu objaśnień przez ministra spraw zagranicznych, posła angielskiego w Paryżu mówca cofnął swe zaskarżenie.

Wiedeń, *d. 23 kwietnia.*

Baron Bruck minister skarbu tknięty apoplexją umarł wieczorem o god. 5.

d. 24 kwietnia.

Feldmarszałek-porucznik hr. Mensdorff-Pouilly wysłany został do Stockholmu dla znajdowania się przy koronacji królewskiéj.

Książe Konstanty Czartoryski umarł wczoraj, w poniedziałek rano.

Bolonja, *d. 19 kwietnia.*

Arcybiskup przez okolnik wydany do duchowieństwa swojéj dyecezji zakazał udzielać rozgrzeszenia tym, którzy głosowali za połączeniem Romanji z Piemontem. Przez czas pobytu królewskiego w Romanji ksiądz arcybiskup zabawi na wsi; kapituła zaś kościoła metropolitalnego schroni się do klasztoru.

PRZEGLĄD PISM CZASOWYCH.

Gazeta Warszawska podaje treściwe sprawozdania działań Domu zleceń rolników Płockich, a że przykład podobny godnym jest naśladowania w naszych okolicach, gdzie potrzeba takiego domu coraz dotkliwiéj czuć się daje, robimy krótki wyciąg z tego sprawozdania, dla tego, by wszyscy mniéj oświadomieni z urządzeniem instytucji takowéj mogli zrobić sobie o niéj dokładne pojęcie.

Dom zleceń rolników Płockich, którego akt zawiązania się i w rozwinięciu tegoż wydana ustawa, w pismach publicznych ogłoszone zostały, rozpoczął czynności swoje dnia 1 sierpnia 1859 r.

Kapitał spółki z dniem jéj otworzenia składał się z summy r. sr. 37,600 pochodzącéj ze sprzedaży 376 akcyj. Do 31 grudnia wzrosł do 42,000 r. sr. Reszta do dopełnienia pierwszéj emissji ma być wniesioną w dniu 24 czerwca 1860 r.

Zarząd de jure jest przy wszystkich trzech firmowych spólnikach: każdy z nich stosownie do kontraktu, może odbywać czynności, załatwiać interesa i podpisywać akta firmowym sposobem, De facto zaś zarząd i kierunek biegu interesów pozostaje w ręku p. Aleksandra Jackowskiego.

Bióro Domu zleceń w Płocku składa się obecnie z trzech osób, których czynności dla zmniejszenia kosztów administracji, nie są ścisle oznaczone. Pensje agentów wynoszą roczne 1,550 r.

Oprócz kantora w Płocku, dom zleceń ma kantor w Pułtusku, z urządzonemi tam składami, magazyny i spichrze w Wyszogrodzie i Agencją w Łomży.

W krótkim czasie dotychczasowego istnienia nie mogąc mieć na własność spichlerzy, musi je najmować w Płocku, w Wyszogrodzie, w Pułtusku, w Łomży i w Toruniu.

Plan mających się budować cztero-piętrowych spichrzów, zastosowany jest do potrzeby, nie umieszczamy jego opisu dla braku miejsca.

Głównem zadaniem domu Rolników, jest wprowadzenie handlu na tor właściwy, wyzwolenie go z rąk faktorów i przekupniów, ułatwienie za pomocą dawanych zaliczeń sprzedaży płodów rolnictwa naszego, o ile można po najwyższych cenach, i dostarczanie mieszkańcom towarów krajowych i zagranicznych po cenach ile można najniższych.

Sprzedaje więc produkta rolne na główniejszych targach europejskich, towary zaś zagraniczne z pierwszéj ręki kupować zamierza. Dotąd najgłówniejszą jego czynnością było sprzedawanie oddawanego mu w komis zboża.

Do dnia 31 grudnia oddano było w komis do sprzedania pszenicy korcy 19,485, żyta 22,276, owsa 930, jęczmienia 1,000, rzepaku 80 korcy.

Zaliczenia pieniężne wydawał Dom na zboże, dozwalając aby takowe zostawało w spichrzach właścicieli.

Zaliczenia na zboże w spichrzach właścicieli przynosiły im tę wielką korzyść, że nie potrzebowali w czasie siewu lub złych dróg, śpieszyć z odstawą do spichrzów w posiadania Domu będących.

— *Serbskie nowiny* zdają szczegółowie sprawę z dorocznego posiedzenia towarzystwa przyjaciół literatury serbskiéj, w Białymgrodzie stolicy Serbji. Po zwyczajnéj mowie wstępnéj ministra i odpowiedzi księcia następcy tronu, który się wyłącznie opiekuje literaturą i sprawami naukowemi w kraju, odczytano sprawozdania z działań Towarzystwa.

I tak, urządzone już zostały w całym kraju szkoły elementarne, a po miastach i miasteczkach szkoły realne i przemysłowe. Dla wdów duchownych i nauczycieli zapewnione zostało dożywotne wsparcie. Daléj wspomniano, iż rząd krajowy szczerze zajmuje się myślą założenia uniwersytetu serbskiego, chociażby na początek nie ze wszystkiemi wydziałami, upatrując w tém niemałą korzyść dla kraju, uważając, że obecnie dla dalszego kształcenia zmuszeni są wysyłać młodzież za granicę, zkąd częstokroć wracają jeżeli niewynarodowieni to przynajmniéj napojeni szkodliwemi dla rozwoju miejscowego zasadami. Co do nowości literackich Bożydar Nenadowicz, towarzysz ministra narodowego oświecenia, ukończył swą historją literatury serbskiéj, w któréj dosyć jest szczegółów dotąd nieznanych, redakcją zaś serbskich nowin poruczono znanemu literatowi serbskiemu Stojanowi Boskowiczowi. Nakoniec doktor Wuk Karaczycz, wydał w tych dniach nader interesujące dziełko: „O senacie rządzącym serbskim za czasów Kara Georgiewiczów".

— W tych dniach umarł w Londynie jeden z najznakomitszych hellenistów angielskich, półkownik William Mure.

— W gazecie *Kaukaz* czytamy: iż p. Żelechowski starszy professor gimnazjum w Tyflisie miał sześć publicznych prelekcji *o budowie wszech świata*, z których dochód przeznaczył na utworzenie publicznéj biblioteki w Tyflisie.

— We Frejburgu, występuje teraz z wielkiem powodzeniem nowy tenor nazwiskiem Chradziński, podobno rodem z Galicji.

— Czytamy w *Czasie:* Kraków, 17 kwietnia. Na zwyczajnym miesięcznem posiedzeniu oddziału nauk przyrodniczych i lekarskich, w towarzystwie naukowem Krakowskiem, professor Em. Czyrnieński, zdał najprzód sprawę z dokonanego przez siebie chemicznego rozbioru osadu kamiennego na trąbie drewnianéj, wydobytéj z kopalń bocheńskich, (o któréj pierwszą wiadomość udzielił p. Teofil Żebrawski). Następnie zaś prezes Towarzystwa, d-r Majer, podał projekt ułożenia bibljografji zdrojowisk polskich, i wniosek ten jednomyślnie przyjęto.

— *Revue et Gazette des Théatres* z d. 15 kwietnia, w sprawozdaniu o koncercie fortepjanisty Zarzyckiego danym w Paryżu, w pierwszym tygodniu bieżącego miesiąca, wielkie naszemu ziomkowi oddaje pochwały; porównywa go z Szopenem i powiada, że nie jest on naśladowcą lecz właściwie następcą tego wielkiego mistrza. Podobnież wyraża się o kompozycjach Zarzyckiego, które inne pisma muzyczne paryzkie jako burzliwe i dzikie uważały.

KORRESPONDENCJA KURYERA WILEŃSKIEGO.

Kowno.

(*Dokończenie*).

d. 16 marca. 1860 r.

Biada (dzwon głosi) zasklepionym w chwili obecnéj, mają uszy a niesłyszą! jako wiatr przeminą bez śladu—jutro o nich zapomni, bo nie wcielili weń ducha swego—a przed wiecznością jakże potrafią zdać rachunek z udzielonych darów: niechcieli wcielić przeszłości, to nieznana, smutna przyszłość pochłonie ich marnie!

Na nowym planie do znakomitszych gmachów zaliczają się domy: doktora Jawłowskiego, Bartoszewicza, Herynga, Markiewicza, stacji telegraficznéj i kilka innych nowo wzniesionych.

Zakłady naukowe: gimnazjum gubernjalne, dwie szkoły dla Izraelitów, nowo odkryta szkoła żeńska i pensjon prywatny żenski. Dwie księgarnie gaszą pragnienie naszego ducha, a że nie Tantalowe to zasoby ich, acz nie bogate, starczą do syta, nawet w takim stopniu, iż niekiedy i mole się pożywią na półkach księgarni, najwyborniejszemi historyczno-filozoficznemi, encyklopedyczno-krytycznemi, i chemiczno fizycznemi specjałami—niekiedy nawet na poezji probują zębów.

Dla naszego ducha najulubieńsze szumiące jak Soda powiastki, i rozcienione makaronicznie romanse. Pobożność jedna ludu naszego jest silną podporą w Kownie księgarskiego handlu, ona to codziennie sprząta z półek secinami kantyczki i złote ołtarzyki—tak, religijności ludu litewskiego Rafałowicz i Gabryłowicz winni jakiekolwiek życie swoich księgarni, którym z duszy życzemy lat najdłuższych i mamy nadzieję, że nasze życzenia się spełnią, wnosząc z kierunku w jakim młodzież gimnazjalna i pewna część kowieńskiéj społeczności już zdążać niezawodnie zamyśla, jak poznać to można z niektórych pulsów życia ich. Tylko łaski panowie karmiciele ducha, łaski! nie miejcie tantalowego łaknienia w jednéj chwili utyć kosztem duchowego pragnienia.

Teatr w Kownie należy do rodzaju przelotnych, perjodycznie się pokazujących zjawisk; jednak sądząc z zamożności miasta, ze stanowiska, jakie ono zajmuje swojem jeograficznem położeniem, z uczuwającéj się coraz bardziéj potrzeby estetycznego przebudzenia społeczności i z samego nawrótu jéj życia,—czas, wielki czas żeby się zjawił w Kownie, jeżeli nie dobroczyńca, mecenas, to przynajmniéj spekulant (czemu łatwiéj wierzymy) któryby zaimprowizował gmach dla umieszczenia stałego teatru. Taki dobroczyńca—spekulant prócz wdzięczności, zyskałby rychło koszta wyłożone i zapewnił sobie stały, uczciwy dochodzik. Jeśli dzisiaj za wysoko umieszczoną, ciasną, duszną i obdzielającą reumatyzmami salę, pobierają niespełna za rok, więcéj tysiąca rubli; ileżby się to otrzymało za teatrzyk wygodny z lokalem dla reżysera i artystów?—Daj Boże, aby to nadługo nie były pia desideria! Już blizko roku bawiło i nauczało nas grono artystów przybyłych ze Lwowa i Krakowa pod dyrekcją p. Chełchowskiego: wszystko szło pięknie i zacnie, repertuar jeżeli co zostawiał do życzenia, to te trudnem było do spełnienia; nasza bowiem Melponena za uboga w płody, nie może przez rok cały coraz nowemi obdarzać sztukami, tem bardziéj kiedy przychodzi ograniczyć się na dramatach i komedjo-wodwilach. Dzięki szlachetnym usiłowaniom Dyrektora, poklaskiwaliśmy wielu nowym i pięknym sztukom; do téj liczby zapisujemy Zbydowscy, Karliński, Anna Wortman, Barbara Zapolska, książe Siedmiogrodzki i nigdy nie przestarzałą Krakowiacy i Górale w dwóch częściach i wiele innych.

Gra aktorów lubo nie wszędzie była doskonałą,—bo w końcu doskonałość nie jest udziałem człowieka—gra powiadam była często przesadna w mimice, nie estetycznie się dąsająca, nazbyt pobłażliwa upodobaniom gminnym li dla wzbudzenia rozkosznego śmiechu, jednak zawsze nad mierność wyższa i chwalebna, tém sprawiedliwiéj, że musiano walczyć z niedostatkiem dekoracji, perspektywy i kostiumów. Co do ostatnich, życzyć należy aby p. Chełchowski, jeśli mu istotnie tak się dobrze w Kownie powiodło jak słychać, zajrzał do garderoby teatralnéj, i zrobiwszy tam lustrację, stare, zużyte kontusze ze zblakowanemi wylotami przeznaczył dla służby wojewodow, kasztelanow i starostow, a dla tych wielkich panów zakazał nowe, więcéj sute, jeżeli sztuka prześciga czasy Jana Kazimierza, a nieco krótsze po Kazimierzu: niech p. Chełchowski radzi się w téj sprawie pamiętników, naprzykład Paska.

Niektórzy artyści występowali z prawdziwém pojęciem sytuacji i celu sztuki, do takich zaliczamy Szymańskiego, będących już w Warsz. Linkowskiego, i w Wilnie Piaseckiego, komika Mikulskiego, a z kobiet panną Leszczyńskę i Palińskę. Na wielki post p. Chełchowski z gronem artystów wybrał się do Suwałk, po świętach ma znowu do nas podobno zawitać: życzymy z całego serca, tylko na miejsce ubyłych niech zaprosi równie godnych następców i następczyń—po Wandzie Leszczyńskiéj.

Zaliczamy obecnie do współmieszkańców rodaka artystę-malarza p. Swiszczewskiego rodem z Wilna, który ukończywszy chlubnie kursa w akademji Petersburskiéj sztuk pięknych, w przelocie za granicę zatrzymał się i okolicznościami osadzony w Kownie. Potężny jego talent dał się nam poznać w portretowaniu kilku znajomych, w odtworzeniu kilku typów z przeszłości, w szkicach biblijnych i w kilku obrazach religijnéj treści. Zadziwiająca trafność w pochwyceniu charakterów, śmiałość pędzla, harmonijne nałożenie farb, dokładny rysunek i biegłe zestawienie światło-cieni cechują utwory artysty. Jeśli sprzeczne okoliczności nie wyziębią w nim do iskry zapału i ochoty, jeśli społeczność nasza nie będzie jak dotąd obojętnym widzem wzniosłych objawów na polu krajowéj sztuki, śmiało rokować możemy dla Litwy gwiazdę pierwszéj wielkości na horyzoncie malarstwa.

Mamy i rzeźbiarza—artystę w osobie p. Siwickiego; talentu jego niemieliśmy sposobności poznać; ale sądząc z tego, że się z zapałem bierze do wielkich rzeczy, musimy powinszować mu—życzyć szczęścia i sławy: a gdy on zawoła „Stało się" natenczas ze czcią uchylimy czoła przed talentem. Po uczynkach poznacie ich! Lecz jakież to myśli wzniosłe często giną pod ciosami losu bez porodu czynów, i nie mogąż one mieć żadnéj wagi na szali dziejów i postępu ludzkości?

Ludność miasta podług ostatnich obliczeń wynosi przeszło 27000 dusz płci obojéj stałych mieszkańców; a łącznie z konsystującém wojskiém i pracującemi przy drodze i tunelu cudzoziemcami, najmniéj 30 tysięcy wyniesie. Zejdźmy nakoniec do kroniki moralnéj.

Od czasu kiedym dostąpił honoru być obywatelem Kowna, charakter, obyczaje i zwyczaje mieszkańców, w pewnéj danéj chwili ulegały jawnym przeobrażeniom: główniejsze uwydatnienia przemian pozwalają kronikę moralną dzielić na epoki następne, 1-o na powiatową do 1843 roku, to jest do mianowania Kowna miastem gubernjalném. 2-o Od postawienia miasta na stopie gubernjalnéj, do skierowania się nań wielkiéj arteryi handlowéj w początkach 1854 roku. 3-o od 1854 r. do przecięcia arterji handlowéj 1856 roku—i 4-o epoka obecna.

W epoce pierwszéj społeczność kowieńska pędziła żywot zwyczajny, nie wyróżniający się od życia mieszkańców innych miast powiatowych. Niezmieszane Palemona plemię prawie bez wyjątku, wyłącznie składało wyższą warstwę, a niezmieszane pokolenie Judy było jakby spodnim gruntem, bez szemrania pełniąc obowiązki Ilotów, rozumie się nie bez nagrody i szachrajstwa, które atoli nigdy nieprześcigały granic zobopolnych dogodności—tak że oba ciała były we wzajemnéj zawisłości, jedno bez drugiego obejść się nie mogło: kto sobie przypomni te czasy, gdy u nas Izraelita stanowił powagę ekonomiczną i polityczną, z nieocenioną przytém pokorą ducha i giętkością pacierzowéj kości, ten przyzna słuszność naszym twierdzeniom.

Tak upływały dni błogie, wolne od trosk materjalnych i wytężeń umysłowych; kronika miejscowa ograniczała się ploteczkami nie wychylającemi się za wyżyny gór zielonych, ani za nurty rzek błękitnych. Jeżeli urzędniczka niższéj klassy przywdziała suknię właściwą dygnitarce klassy wyższéj, nastawały dni pochmurne na widokręgu hierachji urzędniczek, zanim się nie rozjaśniły przywdzianém stroju świetniejszego dla upokorzenia zuchwałéj spółzawodniczki—biedni mężowie za pośrednictwem faktorek musieli uspokajać te burze. Wieczorki grające i tańcujące herbatki zapełniały próżnię błogiego żywota. Piękne „wesolutkie jak młode koteczki" Litwinki igrały z właściwym sobie wdziękiem i naiwnością, w gronie młodzieńców równie wesołych z gładziutkiem czołem, z uśmiechem na ustach, sercem spokojném jednostajnym umysłem i z wypomadowaną czupryną—bez silnych namiętności tak szkodliwych dla zdrowia.

Jak się tam świat obraca, co myśli ludzkość, jakie rozwiązuje zadania, nad czém się znoi, dokąd kroczy?—te kwestje były obce obywatelom naszego Eldorado.

Sławne miody kowieńskie rozwiązywały niekiedy usta podżyłym urzędnikom, palestrantom, rozprawy przybierały natenczas charakter energiczny: pierwsi, wnosili na porządek dzienny biografje domowe i publiczne nieobecnych współkolegów, historje najmniéj tygodniowe wista, kroniki skandaliczne i tp., drudzy roztrząsali sprawy wygrane i przegrane, cywilne i kryminalne, graniczne i eksdywizorskie; szermując dowcipkowaniem, rozpowiadali przeróżne arcyzabawne anegdoty, w których bywali głównemi bohaterami. Perjodycznie, co trzy lata sejmiki elektryzowały wszystkie klassy mieszkańców. Urzędnicy, jedni dbając o swoją przeszłość, inni o swój honor, aby się niedać przekreskować, z konwulsyjną niespokojnością przedsiębrali przeróżne zabiegi dla zjednania przyjaciół swéj sprawie. A wyborcy jakby nową zabierali się urządzać społeczność, organizować państwo, tak byli zagadkowi i dumni, partje i przeciw partji gruppowały się szybko. Z drugiéj strony dzieci Izraela nie zasypiali interesów, faktorowie zakasawszy łapserdakow, uwijali się jak podsmaleni z butelkami, fajkami, cygarami, tytuniami i rekomendacjami kwater ze wszelkiemi wygodami, nie wyłączając asafetydy skórnéj. Wreszcie kończą się sejmiki, owi dumni wyborcy składają mandaty i cichaczem unoszą się do swych ognisk domowych, zdezorganizowawszy nieco społeczność miejską przemianą sędziego, lub kilku assesorów—potém znowu cisza, potok życia powiatowego wraca do normalnego łożyska.

Lecz nagle cicha i mglista gwiazda przeznaczeń Kowna zaiskrzyła się ogniem komety, rok 1843 stanowi dlań ważną epokę: „ustanowiono Kowieńską Gubernję“ rozbrzmiało echo od brzegów Biebrzy do Niemna i Dubisy, Wilno zasmuciło się bardzo, bo Żmójdź, Żmójdź świętą i bogatą na zawsze utraciło.

Tymczasem do Kowna najechało, nabiegło, napłynęło nagle ze wszech stron różnojęzycznego ludu: tu gromady urzędników z żonami i dziećmi zawitały od brzegow Narwi (oczewiście Jaćwieże), ta ciało uczone w całkowitéj pełni przybyło z głębi Żmójdzi (po zamknięciu gimnazjum Krożskiego) dla zapełnienia katedr w nowo otworzoném gimnazjum. Ztąd i zowąd żydowie i Niemcy poczęli się ściągać, aby zająć środek handlowo-przemysłowego stanowiska. Rozpoczęło się życie przyśpieszone, lecz w całem znaczeniu zmysłowe; z jednéj strony urzędnicy rozmaitych odcieni wyprawiali bachanalje, z zapomnieniem godności człowieczéj, pili o zakłady tworząc honor z przepicia najzawołańszych, europejskich Bachusów; zgrywali się w karty bez litości... Myśl, objaw ducha, krzyk historycznego sumienia zagłuszały karnawałowe orgje—i druga, piękna połowa rodu ludzkiego niezdołała, czy też niestety niechciała przypomnieć w imieniu wiary, że się jeszcze nie skończyły dni pokuty za zapusty przodków naszych!—słowem hulali jak zepsute dzieci, nietroszcząc się o jutro.

Z drugiéj strony klassa przemysłowo-handlowa pilnie się krzątała o dobro świata tego, postępowała za rozwojem handlu w obszerniejszych rozmiarach, korzystała z usposobienia marnotrawnego klassy urzędniczéj, służąc jéj pilnie w zadowoleniu rozpasanych zachceń. Jednak z owéj epoki ani urzędnicy byli tak zasobni, ani handel tak się szeroko rozwinął, aby przemysłowcy zdołali urość w skarby krezusowe; szło im to żółwim krokiem, dla tego byli jeszcze przystępni, posiadali pewną towarzyską grzeczność i nadskakiwanie—te cnoty zniknęły w następnéj epoce jak to niżéj wyjaśnimy.

Miasto wzrastało powolnie; wyparte z ciasnych szranków dawnego obwodu, rozsiadło się szeroko na piaszczystéj płaszczyźnie, u stop gór zielonych ku dolinie Mickiewicza. Żydom było zabroniono osiadać na całym planie; wyznaczono im brzegi planu koło mogił chrześcijańskich. Tak upłynęło lat dziesięć z szumem i hałasem, lat dziesięć dziecinnych, moralnie bezbarwnych — istne chaos w pierwiastkowéj chwili tworzenia i walki żywiołow.

W początkach 1854 roku zachmurzyło się niebo politycznego horyzontu, powstałe burze od wschodu i zachodu nagnały na Kowno czasy najpamiętniejsze w jego wiekowym bycie—czasy te nazywamy trzecią epoką, krótkotrwałą, bo zaledwie dwa lata liczącą, jednak wybitną dla naszego miasta, gdyż spowodowały ważne zmiany w jego ustroju zewnętrznym i wewnętrznym; ważne zmiany w zmysłowym i moralnym kierunku społeczności.

Wzrost miasta zachwiał się i stanął omartwiały, ani jedna budowla w ciągu tych lat kilku nowa się nie pojawiła. Świat urzędniczy wpadł w pewien rodzaj letargu i zwątpienia o sobie, przygnieciony przewagą kasty handlowéj. Cofnięta w koło rodzinne oświecensza społeczność poczęła myśleć o celu swego istnienia; wysokie ceny pierwszych potrzeb życia wstrzymały hulatykę i rozpasanie. Nie czas było nalewać szampańskie i inne przenajdroższe napoje kiedy za chleb powszedni w dziesięcioro przepłacać przyszło. Zamilkły junackie orgje, burze krwi ucichły—nastąpiło rozmaganie się ducha w kierunku dziejowym—jak wschodzące słońce po dniach mglistych.

Żywioł handlowy podniosł głowę i rozpanoszył się bardzo, nikt z indywiduow téj kasty, najlichszy przedtem łapserdak, nie raczył uczciwie przemówić do przychodnia chcącego kupować drobiazgi, albo artykuły pierwszych do życia potrzeb—kazano płacić bajeczne ceny za wszystko tonem protekcyinym; a jeśli kto nie był im pokorny, odwracano się z pogardą i lekceważeniem. Jak miało być inaczéj, kiedy codziennie napływało konsumentów lądem i wodą tysiące tysiąców, a wszyscy mieli gęby i niezliczone pieniądze. Z jednéj strony las masztow handlowéj flotylli unosił się na wodach Wilji i Niemna, z drugiéj nieprzejrzane karawany wozów tłoczyły się do miasta bez przerwy, jak lawa wyparta z wulkanu. Ktokolwiek miał ręce żylaste, kto usposobienie handlowe czy szachrajskie, wszystko to rzuciło się chciwie w ten wir komercyjny i wyzyskiwało z niesłychaną łatwością, bajeczne korzyści. Sługi płci obojéj opuszczali swych panow dla ciągnienia zysków—każdy wedle rzemiosła swego. Dwa lata z okładem trwało to spekulacyjne naprężenie w Kownie, w ciągu tym miasto zyskało moralnie i materjalnie, jedni nauczyli się żyć oszczędniéj i myśleć, drudzy wzbogacili się, wystąpili ze stanu chytréj pokory, nikczemnego ilotctwa, zapragnęli również duchowéj rozrywki i wygodniejszego życia, nie tak niechlujnego jak przed tem.—Zaczęli żydzi uczęszczać do teatru, na koncerta powszechniéj, z większém upodobaniem; włożyli na się odzież wytworniéjszą, mieszkania oczyścili i wyświeżyli; synów oddają do szkoły publicznéj a córki na pensją.

Przerwą arterji handlowéj na Kowno skierowanéj, kończy się dla miasta trzecia epoka—obie warstwy społeczeńskie, jak widzieliśmy, zreformowały się korzystnie i zrownoważyły się bardzo. Natychmiast potem żydzi zyskali pozwolenie mieszkać i budować domy wszędzie, we wszystkich częściach miasta poczęły wznosić się ich gmachy różnéj wielkości.

W tym czasie społeczność kowieńska już poczuła pragnienie duchowe, a w skutek tego pojawiła się pierwsza księgarnia z czytelnią, w lat zaś parę druga, ze składem nót muzycznych.

Tak zatem przeminęły dla mieszkańców Kowna: wiek dzieciństwa, chwile niewiadomości dobrego i złego, wiek szału młodości roztrzepanéj, puszczony na swobodę bez hamulca samopoznania, bez harmonijnéj zgody myśli ze zmysłami—aż ta roztrzepana młodość potęgą olbrzymich wypadków zmuszona do cofnięcia się z publicznych zbiegowisk, kiermaszowych popisów w koło ognisk rodzinnych—zamyśliła się, weszła w siebie, zapoznała się ściśléj z otaczającą rodziną nie powabem kart i kieliszka, a sympatją serca, przejrzeniem dziejowéj idei.

Na takiem stanowisku dziś, nasza społeczność kowieńska połączyła się w jednolite ciało dosyć krzepkie i zdrowe, ale niema jeszcze pewnéj wybitnéj dążności; nie ma tego co zowiemy wyrobionym charakterem. Wydatnością złączenia się ma być koło towarzyskie czy też klub, mniejsza o nazwę, byle treść odpowiadała nie tylko naszym potrzebom materjalnym, ale jednocześnie posiłkowała rozmaganiu się duchowemu we wszystkich możebnych rozłogach—a właśnie o brak téj posiłkującéj treści koło towarzyskie kowieńskie posądzić wolno.

Wprawdzie zgromadzono w klubie kilkanaście pism czasowych—to bardzo dobrze, zyskaliśmy wiele, przed tém o pisma perjodyczne w Kownie było wcale trudno—jednak to nie dosyć! Wiemy przecie, że do klubu należą znani urzędnicy rozmaitych odcieni, dla czegoż nie ma rozpraw jak urzędnik postępować winien, aby dobrze i pożytecznie służył krajowi?

Do klubu uczęszczają obywatele—rolnicy, cóż tam robią? naśladują li rolnikow—obywateli swoich sąsiadów, których stowarzyszenie tak szlachetną dążnością nacechowane, nieobliczone dobro dla kraju rokuje?

Do klubu zaglądają kupcy i mieszczanie, lecz czy naradzają się, aby zniszczyć haniebny monopol szachrajów uciskających biedniejszą klassę ludności, nie stosunkową do cen normalnych przedażą artykułów niezbędnych do życia? Czy naradzają się nad ozdobą i ulepszeniem miasta, nad osuszeniem wiecznego błota przez przeprowadzenie kanałów i wybrukowanie ulic; nad zbudowaniem teatru niezbędnego dla uszlachetnienia moralnych usposobień miejskiéj ludności? W klubie przesiaduje ciało pedagogiczne; a czy przemyśliwa jakby zapobiedz nadal klęskom które spotkały niedawno biednych gimnazistów kandydatów do uniwersytetu; czy objawia zdobycze zyskane na polu naukowém, pismem lub słowem żywem, na pożytek duchowy klubowego zgromadzenia—jak to przyjęto już w wielu podobnych instytucjach?

Klub odwiedza bardzo ochoczo i płeć nadobna, lecz czy udziela sobie wzajem sposobów podobania się przez ukształcenie moralne serca, przez rozwój strony umysłowéj, przez owe objawy niepokalanych, wzniosłych uczuć wynikających ze zródła gorliwéj, nieobłudnéj pobożności, z gruntownego poznania stanowiska jakie kobiecie wskazało przeznaczenie śród społeczności postępującéj w duchu Bożym, w kierunku dziejowego rozwoju,— uczuć które niegdyś niewiasty nasze postawiły na wyżynach doskonałości, że były Westalkami domowego ogniska, aureolą błogiego upojenia i spokoju mężów czynu, na podziw i cześć cudzoziemców? Czy odkrywa nowe wynalazki wdzięcznego a oszczędnego stroju, oględnego zarządzenia domem, hodowania dziatek w wierze i obyczajach przodków, przywiązania i moralnéj sług poprawy?

Odpowiedź na te pytania łatwa temu, kto widział w klubie nieskąpy szereg zielonych stolików — niepróżnych. Kto widział jak wielu członków błądzi po obszernych przestrzeniach sal klubowych bez ostatecznéj myśli i celu, tylko z woli machinalnego ruchu. Jak młodsze pokolenie płci obojéj rwie się do tańców zapamiętale; jak dojrzalsza płeć nadobna zajmuje się przedmiotami treści nader ulotnéj, żadnéj moralnéj wartości, owszem niepokoj i rozterkę w sercach towarzystwa zasiewającéj.

Zawiązywać towarzystwa i zgromadzać się ciągle w tym tylko celu, to za mało—to nie powrótna strata czasu, to za drogo okupiona przyjemność potańcowania w natłoku, przechadzania się pośród twarzy milczących, i powietrza dusznego oddechem licznego zgromadzenia. Kiedy się bawić tylko, to już lepiéj obyczajem przodków w domowém i przyjazném kołku, gdzie młodzież płci obojéj może sobie swobodniéj potańcować ile jéj się podobać będzie, gdzie poważniejsze wiekiem towarzystwo pogawędzi o tém i o owém—o dobrych starych czasach i o nowych potrzebach obecności. W takiém zebraniu można być pewnym, że nikt nikomu nieubliży, że nie staniesz się przedmiotem plotek i obmowy; a duch twój może wystąpić najaw w pełni rozwoju, szczerości.

Płeć piękna myli się w przekonaniu, że wdzięki powinne się uzewnętrzniać przez wystawianie się na pokaz najrozleglejszy, że w ukryciu przeminąć mogą niepoznane, nie dostrzeżone; owszem, tajemniczość, niejako zaklęcie domowe, owiewa urokiem pociągającego czaru, który tak nie pohamowanie zaciekawia, rozpłomienia wyobraźnię i sprawia, że piękność nawet pomierna zyskuje sympatję i co zatem idzie miłość—małżeństwo. Najkraśniejsze cacka tracą w oczach dzieci powab przez nieustanną obecność, tak i piękność oglądana często i z różnych stanowisk, zobojętnia dzieci dorosłe i ośmiela je do zuchwałości krytyki.

Wracając do klubu: pocieszamy się skazówką, że i nasze klubowe towarzystwo zwraca się na drogę szlachetniejszych zatrudnień, i wyrazistych dążności; za dowod służy mityng przez dawnych uniwersyteckich studentów, obecnie urzędników, wyprawiony nacześć moskiewskiego uniwersytetu: Podczas owego obchodu złożono pewną pieniężną kwotę na wsparcie jednego z Kowieńskich gimnazistów mającego się udać dla słuchania uniwersyteckich kursów. To jawna protestacja przeciw zielonym stolikom, błąkaniu się bez celu, i trwonieniu bezużytecznie chwil życia.—Sądząc i z innych objawów na tlę kowieńskiéj społeczności, śmiemy mieć nadzieję, że niedaleka ta chwila, kiedy w kole towarzyskiem zaczną poruszać zadania zajmujące żywotnie wszystkie warstwy ludności naszego kraju—od rolników, rzemieślników i kupców aż do uczonych.—Gdy Poznańscy klubiści występują z popisem swéj umysłowéj potęgi, swego historycznego rozwoju, kiedy w Warszawie, Petersburgu i t. d. odbywają publiczne deklamacje, odczyty i prelekcje, namże braknie głów myślących, indywiduów czujących potrzeby czasu? Czyż-to nie mamy komu stawić pomników? czyż nie mamy kogo zachęcać do rozwoju udzielonych od Boga talentów dla postępu nauki i na chwałę narodu?

Przy dobrych chęciach i usiłowaniach nie zabraknie zdolności i środków. Minął czas wiary w Mecenasów jednostkowych; indywidua dziś zmuszone ustąpić miejsca stowarzyszeniom. „Gromada wielki człowiek“ powiada słusznie przysłowie Białorusinów—Wola gromady wznosi historyczne pomniki, dźwiga sztuki do wysokości ideałów, nadaje kierunek rozwojowi dziejów, umiejętności, prawa, buduje drogi żelazne, podnosi rolnictwo, rozszerza handel, przemysł—Genjusz tylko roznieca ognisko, a gromada wiekowém swém tchnieniem rozpłomienia to ognisko aż do krańców społeczności.

Postęp i rozmożenie się ducha Bóg naszéj woli i pracy zostawił, i upadku jego nie możem zwalać na zewnętrzne nieprzyjazne rozwijaniu się jego okoliczności (D.)

Z Krakowa.

d. 14 marca 1860 r.

Niedawno krążyła tędy broszurka niemiecka bezimiennie w Wiedniu wydana. W niéj autor założył, że stan Austrji nie jest zbyt pomyślnym, i starał się wykazać, że może być naprawionym: 1-sze gdy mieszkańce zrzekną się używania obcych towarów, 2-gie gdy szlachta bezpłatnie poobejmuje urzędy. Nie jest to bez racji, lecz są i przeciw temu racje nie małe. Pewna że się nie stanie, ani jedno ani drugie, i niestałobysię, choćby było absolutną prawdą, a to dla braku moralnych sił, które biurokracja zupełnie przytłumiła. Leży przedemną inna broszurka: „Uwagi nad broszurą Ein Wort für Oesterreich.“ Lwów. Z drukarni E. Winiarza. 1860. str. 17, 8°. Broszura mówi:

„W pierwszym rozdziale charakteryzuje autor obecne położenie Austrji. Austrja jest, są słowa autora, niebezpiecznie chorą; a nad trumną, do któréj ma być złożona puścizna Rudolfa Habsburga, pracują pilnie i obce i swoje ręce. Austrja niema na zewnątrz powagi, bez sprzymierzeńców stoi ona sama jedna pośrodku mniéj więcéj nieprzyjaznych jéj mocarstw. Wewnątrz zaś finanse jéj są zrujnowane, administracja droga, zawiła zbytkiem pisaniny, i uciążliwa z powodu, że przyznano jéj opiekę nad pełnoletnim obywatelem... Austrja stoi sama jedna, i dla tego jest na zewnątrz bezsilną. Potrzeba siły jest zarazem potrzeba przymierza odporno-zaczepnego. Lecz z kim ma się Austrja wiązać?...“

Broszura niemiecka (*) wyszła w Gracu a autorem jej ma być. Walterskirchen. Ten sądzi, że Austrja sojusz z Rossją zawrzeć powinna, lwowski autor uwag zaś mniema, że go powinna zawrzeć z Francją.

W naszem mieście ma się w krótce pojawić nowy dziennik polityczny pod redakcją pewnego księdza a kierownictwem dwóch magnatów, których imiona już w bardzo ważnych dla kraju wypadkach były zespolone. Dziennik ten ma wystąpić w sprawie katolicyzmu, który wedle założycieli wymaga, ady państwo świeckie papieża żadnego nie ponosiło szwanku; i ma ten dziennik wychodzić w sprawie arystokracji, która ma być obecnie zagrożoną. Trudno wróżyć, aby pismo to mogło mieć powodzenie, bo założenia sprzecznego z duchem czasu i najpotężniejszem piórem nie obronić, a nie przewidujemy, zkądby dziennik na posługi swoje mógł mieć potężnie piszących?

Kościół nasz od wiekow stał, rozpostrzeniał się wielmożnie. Arystokracja zawsze zasługą krajową rośnie, a niedołęztwem i brakiem zasługi upada, i temu żaden dziennik zapobiedz nie zdoła.

O pismach czasowych lwowskich niezły wam dał obraz wasz tamtejszy korrespondent. Ale obraz to zasmucający. Daj Boże, aby posłużył do upamiętania tych, którzy sami pracując w najlepszéj chęci i z powołania, ścigają zawiścią innych, którzy toż samo czynią. Dziennik literacki ma pewne zasługi i miałby ich bez porównania więcéj, gdyby jego redaktorem nie miotała ustawicznie czy zawiść, czy bojaźń utracenia biednego kawałka chleba. Co wasz lwowski korrespondent powiedział o Przyjacielu domowym i o Gazecie lwowskiéj, prawda wszystko. Jednakże mam sobie za obowiązek zwrócić uwagę na gazetę Lwowską. W kronice swojéj, umieszczanéj przy końcu każdego numeru, miewa i ciekawe wiadomości, a jéj dodatek tygodniowy zawsze bywa ważny, to pod względem bibliograficznym, to pod względem statystycznym i historycznym, pod którym ostatnim przysługuje się umieszczaniem dokumentów w oryginałach łacińskich i tłumaczeniach polskich.

Kiedy się wiedzie, bywa tego troje, bywa i więcéj... Niedosyć, że literaci żyją w niezgodzie, ale nadto zły los chciał, że literat sprzeniewierzył się kassie oszczędności lwowskiéj, w któréj jako kassjer funkcjonował. Wlazło mu do głowy, jakoby obliczył, że z pewnością wygra na loterji, więc przestawiał na nią przeszło 60, tysięcy zł. r. a. m. Fiksacja ta byłaby go nie mogła owładnąć, gdy się był trzymał zasady, że cudzą własnością posługiwać się niewolno, nawet w najlepszych celach.

Mieliśmy w pierwsze i drugie święto Wielkiejnocy bardzo miłe ciepło, we wtorek zadżdżyło się i ledwie w téj chwili zaczyna się przecierać niebo. Z poniedziałkowéj pogody korzystając udała się ludność liczna na Emaus (kopiec Kościuszki). We wtorek byłaby obchodziła rękawki na Podgórzu pod kopcem Krakusa, gdyby nie słota. Być może, że tylo wiecznego zwyczaju dopełni jutro. Zwyczaj ten ludowy ma pochodzić jeszcze od czasu, w któ-

(*) W swoim czasie wspomnieliśmy już o niéj w Kur.

rym w rękach noszono ziemię na usypanie mogiły Krakusowi. Jutro Zmartwychwstanie Pańskie będzie obchodziła tutejsza cerkiew ruska, w któréj jest obecnie proboszczem ks. Ławrowski z diecezji przemyślskiéj a rodem z sanockich gór. Poprzednik jego był uniackim księdzem z diecezji chełmskiéj, umiał się wżyć w tutejsze stosunki, i dobrą pamięć po sobie zostawił. Na Podgórzu jest werbunek dla wojska papieskiego; pono dotąd kilkudziesięciu tylko zwerbowano.

Nie mam już czego ztąd donieść, lecz że jeszcze mam kawałek nie zapełnionego papieru, więc powiem, że się tutaj nie pomału dziwimy temu iż Warszawa bodaj już zanadto dała się owładnąć artyzmowi, a mianowicie, że balet i instytut muzyczny są dla niéj głównemi rzeczami. Daleko nam jeszcze do życia na wskróś artystycznego, które w pewnym kierunku raczéj jest surrogatem życia i tam się objawia, gdzie naród już przeszedł wszystkie koleje męzkiego działania.

КАЗЕННЫЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ.

1. Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его, 18 марта сего года состоявшагося, для рѣшительнаго приведенія въ извѣстность всѣхъ долговъ и имущества вдовы купца Анны Зайцовой, на основаніи 1005 и послѣдующихъ статей X т. зак. гражд. 2 ч. (изд. 1857 г.), сдѣланъ 9-ти-мѣсячный вызовъ кредиторовъ и должниковъ ея Зайцовой въ сіе правленіе, съ тѣмъ, чтобы всѣ частныя лица, простирающія къ ней претензіи или знающія о капиталахъ ей принадлежащихъ, а казенныя присутственныя мѣста, о числящихся на ней казенныхъ взысканіяхъ, прислали о семъ прошенія и требованія въ теченіи означеннаго срока въ сіе правленіе; причемъ первые предваряются, что въ случаѣ необъявленія ими въ означенный срокъ претензіи, они лишены будутъ участія въ конкурсѣ, а за утайку имущества ея Зайцовой, виновные подвергнутся взысканія по суду. Апрѣля 13 дня 1860 года.

Совѣтникъ *Гецолдъ*,
Секретарь *Комаръ*.
Столоначальникъ *Ревковскій*. (234)

1. Канцелярія г. Виленскаго военнаго, Гродненскаго и Ковенскаго генералъ-губернатора объявляетъ, что Французскій подданный докторъ медицыны Евгеній-Лудовикъ Бувье отправляется за границу.

Тит. Сов. *Зубовичъ*. (231)

1. Покойная помѣщица Витебской губерніи Сѣбежскаго уѣзда Елисавета урожденная Рутковская Пашкевичова, по духовному завѣщанію явленному въ Витебской гражданской палатѣ, отписала сумму 10,000 руб., обезпеченную на имѣніи Конецполѣ помѣщицы Аделяиды Бенисславской, на воспитаніе изъ процентовъ отъ оной въ Виленскихъ учебныхъ заведеніяхъ двухъ мальчиковъ и двухъ дѣвицъ принадлежащихъ къ фамиліи покойнаго мужа ея Казимира Пашкевича, и происходящихъ отъ братьевъ или сестеръ его. Въ случаѣ же если бы не нашелся никто изъ фамиліи покойнаго Пашкевича, предоставила Виленскому уѣздному предводилю дворянства право выбора бѣдныхъ дѣтей изъ другихъ фамилій, для воспитанія ихъ по мѣрѣ возможности изъ этаго вѣчнаго фундуша.

Извѣщая о таковой послѣдней волѣ завѣщательницы прошу всѣхъ могущихъ представить доказательства родства съ Казимиромъ Пашкевичемъ и находящихся въ бѣдномъ положеніи, передать оные въ канцелярію г. уѣзднаго предводителя дворянства, съ именнымъ показаніемъ кандидатовъ могущихъ пользоваться симъ фундушемъ, а въ случаѣ неявки родственниковъ Пашкевича, помѣщены будутъ на этомъ фундушѣ несостоятельныя лица другихъ фамилій.

Виленскій уѣздный предводитель дворянства:
Графъ Иванъ Тышкевичъ. (225)

OGŁOSZENIA SKARBOWE.

1. Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż w skutek jego postanowienia w dniu 18 marca ter. roku nastałego, dla stanowczego wyświecenia wszystkich długów i majątków wdowy kupca Anny Zajcowéj, na zasadzie 1005 i nast. art. X T. Zb. Pr. Cywil. 2 cz. (wyd. 1857 r.), czyni się 9-cio-miesięczne wezwanie wierzycieli i dłużników rzeczonéj Zajcowéj do tego rządu, z zastrzeżeniem, iżby wszyscy prywatni, mający do niéj pretensje lub wiedzący o należnych jéj kapitałach, urzęda zaś o liczących się na niéj skarbowych należnościach, przysłali o tém prośby i uwiadomienia w przeciągu pomienionego terminu do tego rządu; przyczém pierwsi zawiadamiają się, że w razie jeżeli w pomienionym terminie nie uwiadomią o swych pretensjach, będą pozbawieni prawa uczestniczenia w konkursie, za zamilczenie zaś majątku pomienionéj Zajcowéj, winni ulegną odpowiedzialności podług sądu. Dnia 13 kwietnia 1860 roku.

Radzca *Giecołd*.
Sekretarz *Komar*.
Nacz. Stołu *Rewkowski*. (234)

1. Kancellarja p. Wileńskiego wojennego, Grodzieńskiego i Kowieńskiego jenerał-gubernatora ogłasza, iż Francuzki poddany Eugeniusz-Ludwik Bouvier wyjeżdża za granicę.

Radzca Honorowy *Zubowicz*. (231)

1. Zmarła w Witebskiéj gubernii obywatelka powiatu Siebieżskiego Elżbieta z Rutkowskich Paszkiewiczowa, w testamencie poświadczonym przez izbę cywilną Witebską zapisała summę 10,000 rub. sr., opartą na majątku Koniecpole obywatelki Adeli Benisławskiéj, jako fundusz dla wychowania z procentów od téj summy w zakładach naukowych Wileńskich dwóch chłopców i dwóch panien z familji zmarłego jéj męża Kazimierza Paszkiewicza, z braci lub siostr jego rodzących się; w razie zaś nieznalezienia nikogo z téj familji ś. p. Paszkiewiczowa prosi marszałka powiatu Wileńskiego o wybranie biednych dzieci innych familji i wychowanie ich stosownie do możności na tym wieczystym funduszu.

Podając do ogólnéj wiadomości o takowym zapisie, proszę wszystkich mających dowody pokrewieństwa z Kazimierzem Paszkiewiczem i będących w biednym stanie, złożyć takowe w kancellarji marszałka powiatu Wileńskiego z wymienieniem kandydatów na ten fundusz, w razie zaś niezjawienia się nikogo z familji Paszkiewiczów, zostaną zalokowane biedne osoby innych familji.

Marszałek powiatowy Wileński: *Hrabia Jan Tyszkiewicz*. (225)

ЧАСТНЫЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ.

1. Лавка ВОЙЩѢХОВИЧА и ГРУЖЕВСКАГО въ Вильнѣ имѣетъ честь увѣдомить, что въ магазинѣ аптекарскихъ медикаментовъ этой лавки, кромѣ вещей исключительно лекарственныхъ, получены патентованныя краски для живописи, масличныя, тертыя, скоро засыхающія и лаки; минеральныя воды изъ нѣкоторыхъ источниковъ уже въ пути, на прочія же принимаются заказы. (226)

1. Въ Минской губ. Новогрудскаго уѣзда, въ имѣніи Одаховщизна, пом. Евстафія Рдултовскаго продаются двѣ коляски двумѣстныя;— одна изъ нихъ Вѣнская недолго бывшая въ употребленіи,— другая же новая, совсѣмъ не была употребляема, Петербургская дормеза.

Цѣна Вѣнской коляски . . 550 р. сер.
„ Петербургской дормезы 800 „ „
(228)

OGŁOSZENIA PRYWATNE.

1. Handel WOJCIECHOWICZA i GRUŻEWSKIEGO w Wilnie zawiadamia interessowane osoby, że w składzie materjałów aptecznych tego handlu, oprócz produktów wyłącznie lekarskich otrzymano patentowane farby malarskie, olejne, tarte, prędko schnące i lakiery, a także wody mineralne z niektórych źródeł już są w drodze na inne zaś do sprowadzenia, przyjmują się obstalunki. (226)

1. W Mińskiéj gub. w Nowogródzkim powiecie, w m. Odachowszczyzna p. Eustachego Rdułtowskiego, są do zbycia dwie podwójne karety;— jedna trochę zużyta Wiedeńska,— druga zaś nowa, nieużywana dormeuza Petersburska.

Cena Wiedeńskiéj karety . . 550 rub. sr.
« Petersburskiéj dormeuzy 800 » »
(228)

ПРОДАЕТСЯ РЫСАКЪ.

Съ 23 апрѣля, въ числѣ прочихъ лошадей продается въ г. Вильнѣ рысакъ черный безъ перемѣны, хорошо въ оглобляхъ выѣзженный, ростомъ 2 аршина 4 верш., съ завода имѣнія Серебряные Пруды графа Шереметѣва, съ заводскимъ патентомъ. Желающій благоволитъ обратиться къ Шантыру, жительствующему въ домѣ Умястовскаго на Доминиканской улицѣ, гдѣ получитъ всѣ свѣдѣнія. 1. (239)

KOŃ KŁUSAK DO SPRZEDANIA.

Od dnia 23 kwietnia między innémi końmi przedawać się będzie w Wilnie rysak czarny bez odmiany, doskonale do hołobel wyjeżdżony, mający wzrostu arszynów 2 wiersz. 4, zé stada w dobrachSrébrnych-Prudach p. hr. Szeremetewa, z patentem tamecznym. Ktoby takowego chciał nabyć, zechce zgłosić się do p. Szantyra, mieszkającego w domu Umiastowskiego przy ulicy Dominikańskiéj, a tam dokładną powezmie wiadomość. 1. (239)

1. Z wolnéj ręki do nabycia MAJĄTEK IZABELIN w gubernji Wileńskiéj pow. Wilejskim położony, od powiatowego miasta Wilejki wiorst 26, od targowego miasteczka Mołodeczno i pocztowéj drogi wiorst 6, od targowego miasteczka Gródka wiorst 8 odległy; w ktorym podług ostatniego popisu liczy się głów męzkich 414 i żeńskich 422, włościan ciągłych nadzielonych i 15 morg: ziemi oromėj i po 4 morg: sianożęci dymów 110, pustoszy po włościanach 10, karczem 2, młyn wodny i gorzelnia z miedzią; w tym majątku grunta rodzajne, lasu budowlowego, łąk i pastwiska ilość dostateczna, budowle powiększéj części na nowo wyrestaurowane lub przygotowano materjał do dalszéj restauracji, dom mieszkalny, oficyna i ogród fruktowy obszerne. O warunkach sprzedazy dowiedzieć się można w każdym czasie u właściciela na gruncie. (224)

SPRZEDAJĄ SIĘ: 10 KRÓW dojnych, KONIE, 2 robocze, 1 podjezdek, PTASTWO, BRYCZKA mała ressorowa, również okna i okienice; dowiedzieć się w kantorze hotelu Niszkowski lub we dworze Markucie. 1. (227)

1. SPRZEDAJE SIĘ folwark niezasiedlony Januszewszczyzna z zabudowaniem i łąkami leżący w Oszmiańskim powiecie od Wilna 8 a od Lidy 4 mili; zawiera obszaru włok 6; z tego większa połowa lasu zdatnego na budowle; szczegołową wiadomość powziąść można w magazynie Nowikowa w domu Koziełów na przeciwRatusza. (230)

1. Karol Rypiński artysta—malarz od S. Jerzego, t. j. 23 kwietnia 1860 r. przenosi się z dotychczasowego mieszkania w domu kapitulnym przy Bernardyńskim zaułku, do domu Lewikowskiéj, przy ulicy Trockiéj na 2 piętrze.

ГОСТИННИЦА МИЛЛЕРЪ

Нижеподписавшійся имѣетъ честь увѣдомить какъ постоянныхъ жителей города Вильна, такъ и пр. пріѣзжающихъ, что ресторація моя изъ гостинницы Нишковскій, съ 23 апрѣля сего года будетъ переведена на Нѣмецкую улицу въ домъ Миллеровъ, въ которомъ будетъ устроенъ погребъ лучшихъ сортовъ винъ, портеру и другихъ напитковъ;— номера же въ гостинницѣ какъ меньшіе, такъ и большіе, со всѣми удобствами будутъ отдаваемы за умѣренную цѣну. Къ услугамъ гг. пріѣзжающихъ предлагается экипажъ по первому требованію, равно постель и всякая услуга, съ увѣреніемъ въ добросовѣстномъ исполненіи всѣхъ требованій, предлагаетъ.

Жмуркѣвичъ. 2. (216)

HOTEL MILLERA

Niżéj podpisany ma honor uwiadomić Wileńską publiczność niemniéj przyjeżdżających do pomienionego miasta Wilna, że restauracja moja z hotelu Niszkowskiego, od 23 kwietnia ter. 1860 r. przeniesioną będzie na Niemiecką ulicę do domu Milerów, w ktorym urządzony będzie skład wybornych gatunków win, porteru i innych trunków, numera w hotelu mniejsze i większe ze wszelkiemi wygodami, za umiarkowaną cenę oddawane będą dla wygody podróżnych, pojazd na każde zapotrzebowanie, niemniéj pościel i wszelką usługę zapewnia.

J. Zmurkiewicz. 2. (216)

2. Od trzech lat istniejący w Słucku, i doznający, względów szanownej publiczności

Handel win, korzeni, i galanteryi
STANISŁAWA PAPIESKIEGO

przeniosł się dnia 1 marca 1860 r. do lokalu Kassjonowego przy szosse, i powiększywszy swoje zapasy, poleca się dalszym względom kupujących. Handel ten jak dotąd, tak i nadal obfitować będzie w dobór win sprowadzonych bezpośrednio z miejsca pochodzenia, lub też przez najpierwsze domy handlowe, towary kolonialne, i krajowe, herbatę Rossyjską, cygara, tytonie i t. p. przedmioty, ktorych wyborowy gatunek i sumienną cenę, już dotąd szanowna publiczność sprawdzić miała sposobność. (217)

2. Na Pohulance, w domu W. Gmelina są do sprzedania: kabryolet nowy na angielskich ressorach na jednego konia, na parę osob—chomąta angielskie używane, na parę koni—Petersburskie chomąta nowe, na parę koni—chomąta od dorożki i od kabryoletu—fortepian prawie nowy. Arfa czyli młynek do zboża Warszawskiéj fabryki—bryczka prosta. Wiadomość na miejscu. (215)

SPRZEDAJE SIĘ DOM DREWNIANY pod N. 1410 na Antokolu, będący własnością Marcina Kurnozy. O cenie dowiedzieć się można w Redakcji Kurjera. 1. (229)

MIESZKANIE do najęcia na lato lub rocznie PRZY FERMIE ZWIERZYNIEC zwanéj, za zielonym mostem nad Wiljią nie daleko miasta a już w pozycyi czysto wiejskiéj, murowane, z gankiem szklannym, przedpokojem, salonem, pokojem bawialnym, sypialnią, garderobą, izbą dla służących, kuchnią angielską i spiżarnią. O cenie umawiać się z gospodarzem folwarku D. Kruszewskim. 2. (222)

1. Отъ Виленской конторы по сооруженію желѣзной дороги объявляется, что о выѣздѣ за границу Прусскихъ подданныхъ работниковъ: Венке, Генр. и Августа Ильгнеровъ. (233)

1. Wileńskie bióro budowli drogi żelaznéj ogłasza, iż wyjeżdżają za granicę Pruscy poddani, robotnicy: Wencke, Henryk i August Ilgnerowie. (233)

1. Poniedziałek, 11 kwietnia, z domu skarbowego N. 183, przy ulicy Zamkowéj—zginęła mała suczka, z rasy tak zwanéj Kings-Charles; grzbiet i ogon czarny,— pierś i łapki białe,— na mordeczce plamki podżare;— ktoby znalazł, raczy oddać, za wynagrodzeniem 5 rubli srébrem,— do domu wyż wzmiankowanego,— w mieszkaniu N. 1. (238)

3. Главная контора сооруженія желѣзной дороги отъ Динабурга до Прусской границы объявляетъ о выѣздѣ за границу работниковъ Прусскихъ подданныхъ: Матзата и Деллядуса. (207)

3. Główne bióro budowy drogi żelaznéj od Dynaburga do granicy Prusskiéj, ogłasza o wyjeździe za granicę robotnikow poddanych Prusskich: Matzata i Delladusa. (207)

3. Виленская контора по сооруженію желѣзной дороги объявляетъ о выѣздѣ за границу Прусскаго подданнаго, работника Іогана Доната. (218)

3. Wileńskie bióro budowli drogi żelaznéj ogłasza o wyjeździe za granicę Pruskiego poddanego robotnika Johana Donata. (218)

ВИЛЕНСКІЙ ДНЕВНИКЪ.

ТЕАТРЪ.

Вторникъ 19 апрѣля: 1) Возобновленная комедія въ 2-хъ дѣйствіяхъ на польскомъ языкѣ, съ французскаго гг. Decourcelle и Jaime: „Странный наставникъ.“ 2) Возобновленная комедія въ 2-хъ дѣйств., на польскомъ языкѣ переводъ съ французскаго Гвоздецкаго: „Трубочисты.“—Прибывшій изъ Вильно драматическій артистъ Варшавскихъ театровъ В. Пясецкій, будетъ дебютировать въ обѣихъ комедіяхъ. 3) Водевиль въ одномъ дѣйствіи на русскомъ языкѣ: „Смѣсь языковъ.“— Четвергъ 21 апрѣля. Бенефисъ О. Гануевича, трагедія Фр. Шиллера, въ 5-ти дѣйствіяхъ, на польскомъ языкѣ, переводъ Кицинскаго: „Марія Стюартъ.“ Водевиль въ 1 дѣйствіи да русскомъ языкѣ: „Тайна женщины.“

Пріѣхавшіе въ Вильно.

Съ 14-го по 18-го апрѣля.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКІЙ.

Изъ Вил. губ.: пом. К. Милачевскій. князь Огинскій. тит. сов. Кржижановскій.— Изъ Ков. губ.: баронъ Брунофъ.—Изъ Мин. губ.: Ксав. Блюмъ. чин. жел. дор. Траульманъ.

Въ разныхъ домахъ:

Изъ Вил. губ.: пом.: К. Керсновскій. М. Соткевичъ. Игн. Юрковскій К. Тымовскій. Титъ Шишко. колл. асс. Хрищинчъ. Лидск. уѣзд. предв. дворян. Буткевичъ.—Изъ Ков. губ.: пом. Вл. Борткевичъ.— Изъ Рѣчицы: пом. М. Бутвиловскій.—Изъ Риги: поруч. Кукель.—Изъ С. Петербурга: тит. сов. Жуковскій.

Выѣхали изъ Вильна.

Съ 14-го по 18-го апрѣля.

Въ Вил. губ.: пом.: Наргелевичъ. С. Бакчанскій. дѣй. стат. сов. Глушановскій. губ. секр. Ромашкевичъ. чин. при жел. дор. Рэкъ.—Въ Ков. губ.: колл. асс. Кириловъ. пом.: Вл. Воппенъ. Р. Гоштовтъ.—Въ Мин.: полк. Пенхержевскій.—Въ С. Петербургѣ: поруч. инж. Заберовскій.

DZIENNIK WILEŃSKI.

TEATR.

Wtorek 19 kwietnia. 1) Wznowiona komedja we 2-ch aktach w języku polskim, z francuzkiego pp. Decourcelle i Jaime: „Dziwny guwerner.“ 2) Wznowiona komedja w 2-ch aktach w języku polskim, z francuzkiego, tłum. T. W. Gwozdeckiego: „Kominarze.“ Przybyły artysta dramatyczny teatrów Warszawskich Wład. Piasecki, wystąpi po raz pierwszy na tutejszéj scenie, w obudwóch komedjach. 3) Zakończy wodewil w 1-m akcie w języku rossyjskim: „Mięszanina języków.“—Czwartek 21 kwietnia. Benefis J. Hanusewicza, tragedja Szyllera, w 5-ciu aktach, w języku polskim, przekład Kicińsiego: „Marja Stuart.“ Wodewil w 1-m akcie w języku rossyjskim: „Skrytość kobieca.“

Przyjechali do Wilna.

Od 14 do 18 kwietnia.

HOTEL NISZKOWSKI.

Z gub. Wil.: ob. Kon. Miłaczewski. książę Ogiński. radz. hon. Krzyżanowski.—Z gub. Kow.: baron Brunoff,—Z gub. Mih.: Ksaw. Blum. urzęd. kol. żel. Traulman.

W różnych domach:

Z gub. Wil.: ob.: Karol Kiersnowski. Mich. Satkiewicz. Ig. Jurkowski. Kar. Tymowski. Tytus Szyszko. koll. ass. Chrišcinicz. Lidzki pow. marsz. Butkiewicz.—Z gub. Kow.: ob. Wład. Botkiewicz.—Z Rzeczycy: ob. Mar. Butwiłowski. Z Rygi: por. Kukiel.—Z Petersburga: rad. hon. Żukowski.

Wyjechali z Wilna.

od 14 do 18 kwietnia.

Do gub. Wil.: ob.: Jul. Nargielewicz. Stan. Bakczański. rzecz. radz. st. Hluszanowski. sekr. gub. Romaszkiewicz. urz. kol. żel. Rex.—Do gub. Kow.: ass. koll. Kiriłow. ob. Wład. Hoppen. Rajmund Gosztowt.—Do Mińska: pół. Pecherzewski.—Do Petersburga: poruczn. inż. Zaborowski.

МЕТЕОРОЛОГИЧЕСКІЯ НАБЛЮДЕНІЯ НА ВИЛЕНСКОЙ ОБСЕРВАТОРІИ.

POSTRZEŻENIA METEOROLOGICZNE NA OBSERWATORYUM WILEŃSKIÉM.

Мѣсяцъ и число, Miesiąc i dzień.	Баром. по разд. Англ. Barom. podł. podz. Ang.	Термометръ Реомюра. Termometr Reaumura.	Направ. и сила вѣтра. Kierunek i siła wiatru	Состояніе неба. Stan nieba.
15 Апрѣля 6 час. утра.	29 6,1	÷ 2,2	Ю. слабый.	облачно.
15 Kwietnia 6 g. z rana.			P. słaby.	pochmur
2 час. по пол.	29 6,1	÷ 10,0	З. умѣрен.	облачно.
2 g. po poł.			Z. umiar.	pochmur
10 час. вечера	29 6,3	÷ 7,3	ЮЗ. слабый.	пасмурно.
10 g. wiecz.			PZ. słaby.	pochmur.
16 Апрѣля 6 час. утра.	29 6,3	÷ 6,0	тихо.	туманно.
16 Kwietnia 6 g. z rana.			spokoj.	pochmur.
2 час. по пол.	29 6,4	÷ 10,0	Ю. умѣрен.	дождь.
2 g. po poł.			P. umiar.	deszcz.
10 час. вечера	29 6,2	÷ 6,7	ЮЗ. слабый.	пасмурно.
10 g. wiecz.			PZ. słaby.	pochmur.
17 Апрѣля 6 час. утра.	29 6,4	÷ 4,4	ЮЗ. слабый.	облочно.
17 Kwietnia 6 g. z rana.			PZ. słaby.	pochmur.
2 час. по пол.	29 6,0	÷ 11,0	З. умѣрен.	пасмурно.
2 g. po poł.			Z. umiar.	pochmur.
10 час. вечера	29 5,8	÷ 7,1	СЗ. слабый.	дождь.
10 g. wiecz.			PZ. słaby.	deszcz.
18 Апрѣля 6 час. утра.	29 3,2	÷ 7,7	ЮЗ. умѣрен.	ясно.
18 Kwietnia 6 g. z rana			PZ. umiar.	jasno.
2 час. по пол.	29 4,3	÷ 4,0	ЮВ. умѣрен.	ясно.
2 g. po poł.			PW. umiar.	jasno.
10 час. вечера	29 5,3	÷ 3,4	Ю. умѣрен.	ясно.
10 g. wiecz.			P. umiar.	jasno.

ЦѢНЫ въ Вильнѣ на базарахъ и рынкахъ.—Ceny w Wilnie, na targach i rynkach.

отъ 14 до 18 апрѣля.	Ржи (привезено 380 четв.)—Żyta, (przywieziono 380 czetw.) по	4	р.	75 к.
od 14 do 18 kwietnia	Пшеницы (прив. 90 четв.)—Pszenicy (przyw. 90 czet.). . po	11	—	— —
	Ячменя (прив. 130 чет.)—Jęczmienia (przyw. 130 czet.) . . »	4	—	50 —
	Гречихи (прив. 108 четв.)—Gryki (przyw. 108 czet.) . . . «	4	—	— —
	Овса (прив. 375 четв.)—Owsa (przyw. 375 czet.) . . . . »	3	—	— 50
	Гороху (прив. 60 четв.)—Grochu (przyw. 60 czet.) . . . »	5	—	— —
	Картофеля.—Kartofli. . . . . »	3	—	— —
	Сѣна пудъ (1350).—Siana pud. (1350). . . . . » »	—	35	—
	Соломы (прив. 155 пудъ.)—Słomy (przyw. 155 pudów). . . » »	—	16	—
	Льна пудъ.—Lnu pud. . . . . »	3	—	50 —
	Масла пудъ.—Masła pud. . . . . »	9	—	50 —

Печатать позволяется. ВИЛЬНО.—19 апрѣля 1860 г. Цензоръ, дѣйствительный статскій совѣтникъ и кавалеръ П. Кукольникъ.

W Drukarni A. H. KIRKORA i sp.